

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**DROGOVÁ KRIMINALITA A JEJÍ PŘÍČINY
U MLÁDEŽE**

Autor práce: Kristýna Kršíková

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinované

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2021

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Kristýna Kršíková

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Drogová kriminalita a její příčiny u mládeže

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Drug criminality and its causes in youth

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): Březen, 2020

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je zpracovat ucelené informace o drogové kriminalitě, charakterizovat základní pojmy, které se týkají této problematiky a zaměřit se na příčiny a kontrolu drogové kriminality u mládeže. Vedlejším cílem je zjistit index drogové kriminality a užívání drog u dětí a mladistvých. V rámci zpracování bakalářské práce je realizováno dotazníkové šetření na vybraných školách v Jihočeském kraji s cílem detekce zkušeností respondentů s kriminalitou a užívání drog a navrhnout opatření, která by mohla přispět ke snížení drogové kriminality mezi mládeží.

Student:

Kristýna Kršíková

4. 5. 2020

datum

podpis

Vedoucí práce:

doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

7. 7. 2020

datum

podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry:

doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

7. 7. 2020

datum

podpis

Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti:

RNDr. Růžena Ferebauerová

9. 7. 2020

datum

podpis

Pověřený rektor:

doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

9. 7. 2020

datum

podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D.,
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KRŠÍKOVÁ, K. *Drogová kriminalita a její příčiny u mládeže*: bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021. 70 s.
Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: mládež, drogy, drogová kriminalita, drogová závislost, trestná činnost, příčiny kriminality, prevence kriminality

Bakalářská práce je zaměřena na aktuální problematiku, kterou je drogová kriminalita mládeže. Zkoumá oblast problémů týkajících se drogové kriminality mládeže, její příčiny a následnou prevenci. V úvodu této práce jsou definovány základní pojmy spojené s danou problematikou. Dále je detailně popsáno právní zakotvení drogové kriminality, kriminalita mládeže a užívání drog u mládeže. Podstatně velká část je věnována příčinám kriminality mládeže a následné kontrole kriminality mládeže, která popisuje, jak nejlépe předcházet a zabránit kriminalitě páchané dětmi a mladistvými. Praktická část je zaměřena na vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření, které zkoumá znalost a zkušenost drog či drogové kriminality u dětí a mladistvých.

ABSTRACT

KRŠÍKOVÁ, K. *Drug criminality and its causes in youth*: Bachelor Thesis.
České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2021. 70 p.
Supervisor: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: youth, drugs, drug criminality, drug addiction, crime and criminology, causes of crime, crime prevention

This bachelor thesis is focused on current issues, which is drug crime of young people. It examines the area of problems related to juvenile drug crime, its causes and subsequent prevention. The introduction of this work defines the basic concepts associated with the issue. Furthermore, the legal basis of drug crime, juvenile delinquency and juvenile drug use is described in detail. A significantly large part is devoted to the causes of juvenile delinquency and the subsequent control of juvenile delinquency, which describes how best to prevent and deter crime committed by children and juveniles. The practical part is focused on the evaluation of the results of a questionnaire survey, which examines the knowledge and experience of drugs or drug crime in children and adolescents.

Obsah

ÚVOD	9
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
2.1 Kriminologie	11
2.2 Kriminalita	11
2.2.1 Členění kriminality	12
2.2.2 Fenomenologie kriminality	12
2.2.3 Etiologie kriminality	13
2.3 Mládež.....	13
2.3.1 Dítě.....	13
2.3.2 Mladistvý	14
2.4 Drogy	14
3 DROGOVÁ KRIMINALITA	17
3.1 Trestněprávní úprava drogové kriminality.....	17
3.2 Trestná činnost páchaná ve spojení s alkoholovou toxikomanií.....	17
3.3 Trestná činnost páchaná ve spojení s nealkoholovou toxikomanií	18
3.4 Členění drog.....	22
3.4.1 Alkoholová toxikomanie.....	22
3.4.2 Nealkoholová toxikomanie	24
4 KRIMINALITA MLÁDEŽE A UŽÍVÁNÍ DROG U MLÁDEŽE	27
4.1 Právní úprava spjatá s kriminalitou mládeže	27
4.2 Charakteristické rysy kriminality mládeže.....	28
4.3 Fenomenologie kriminality mládeže.....	29
5 PŘÍČINY DROGOVÉ KRIMINALITY MLÁDEŽE	35
5.1 Osobnostní příčiny	35
5.2 Sociální příčiny	36
6 KONTROLA DROGOVÉ KRIMINALITY MLÁDEŽE	39

6.1	Právní kontrola drogové kriminality mládeže.....	39
6.2	Preventivní kontrola drogové kriminality mládeže.....	41
6.2.1	Kontrola alkoholové toxikománie.....	44
6.2.2	Kontrola nealkoholové toxikománie	44
7	VÝZKUMNÁ ČÁST	47
7.1	Dotazníkové šetření.....	47
7.2	Zhodnocení dotazníkového šetření	57
8	NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ	58
	Závěr	59
	Seznam použitých zdrojů	62
	Seznam zkratk	64
	Seznam tabulek a grafů	65
	Přílohy	67

ÚVOD

Problém užívání drog u dětí a mládeže je hrozbou 21. století. Drogy doprovázejí lidstvo od jeho počátku. V minulosti byly spíše užívány pro medicínské účely, užívaly se při různých rituálech, případně byly součástí meditace či navození euforie. V současné době dle dostupných oficiálních policejních statistik zájem o drogy stoupá, a to zejména u mladých lidí.

Drogy a drogová závislost představují jeden z klíčových problémů lidské civilizace, a proto je nutné se této problematice věnovat. Dle statistických výstupů z Ústavu zdravotnických informací a statistik ČR se výskyt závislostí na návykových látkách stále zvyšuje, a to hlavně u dospívající mládeže. Existuje spousta příčin, které donutí mladého člověka sáhnout po droze.

Drogy jsou spojovány s tajemným, nepoznaným, exotickým či s něčím novým. Dítě či dospívající je ve skupině uživatelů drogy k užívání tlačeno, ale i vlastní snahou přizpůsobit se nebo se ztotožnit. Některé z účinků drog mohou uspokojit aktuální potřeby dítěte jako je zapomenout, uvolnit se, skamarádit se, komunikovat či prosadit se.

Hlavním cílem práce je zpracovat celistvé informace o drogové kriminalitě mládeže, vymezit základní pojmy, které se týkají této problematiky, zaměřit se na právní zakotvení, fenomenologii, etiologii a kontrolu kriminality mládeže. Vedlejším cílem je zjistit index drogové kriminality a užívání drog u dětí a mladistvých. Praktická část této práce je realizována pomocí dotazníkového šetření s cílem detekce zkušeností respondentů s kriminalitou a užíváním drog.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem této práce je zpracovat celistvé informace o drogové kriminalitě mládeže. Vedlejším cílem je zjistit index drogové kriminality a užívání drog u dětí a mladistvých. Praktická část této práce je realizována pomocí dotazníkového šetření s cílem detekce zkušeností respondentů s kriminalitou a užíváním drog. Cílů bude dosaženo za pomoci analýzy odborné literatury, policejních statistik a právních předpisů týkajících se zkoumané problematiky.

Práce je rozdělena celkem na osm kapitol. První kapitola se týká jednotlivých cílů a metodiky této práce.

Druhá kapitola se zaměřuje na vymezení základních pojmů, které se týkají dané problematiky a jejich charakteristika je nápomocná k pochopení problematiky drogové kriminality mládeže. Mezi tyto pojmy patří kriminologie, kriminalita, mládež a drogy.

Třetí kapitola se věnuje drogové kriminalitě, její charakteristice a trestněprávnímu zakotvení. Účelem této kapitoly je objasnit čtenáři drogovou kriminalitu a následně přiblížit jednotlivé trestné činy, které spadají do této problematiky.

Další kapitola této práce se zabývá kriminalitou mládeže a užíváním drog u mládeže. Je zde charakterizována právní úprava spjata s kriminalitou mládeže, fenomenologie a etiologie kriminality mládeže. Dále je zjištěn stav a dynamika kriminality mládeže za rok 2020 v rámci celé České republiky. Tato kapitola přiblíží čtenáři poznatky o tom, kolik a jaký podíl má mládež na celkové kriminalitě, případně na kriminalitě týkající se drog a návykových látek.

V páté, zároveň poslední teoretické kapitole se práce zaměřuje na kontrolu kriminality mládeže, její charakteristiku a cíle. Tuto část tvoří dvě strategie, právní neboli represivní kontrola kriminality mládeže a preventivní kontrola kriminality mládeže. Represivní strategie se soustředí především na aplikaci prostředků trestního práva, respektive se snaží trestnou činnost potlačovat a preventivní strategie se snaží trestné činnosti předcházet.

V praktické části bakalářské práce je použita kvantitativní strategie, metoda dotazování a technika sběru dat prostřednictvím dotazníku. Cílem je zjistit zkušenosti dětí a mladistvých s kriminalitou a užíváním drog. V poslední části jsou navržena opatření, která mohou přispět ke snížení drogové kriminality mezi mládeží.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Pro snadné chápání je nutné v první řadě charakterizovat základní pojmy, které se týkají dané problematiky. Mezi základní pojmy patří kriminologie, kriminalita, mládež a drogy obecně.

2.1 Kriminologie

Pojem kriminologie se skládá z latinského slova *crimen* (zločin) a řeckého slova *logos* (věda), tedy učení o zločinu.¹

Jedná se o vědu samostatnou, interdisciplinární, která má vlastní předmět zkoumání (kriminalitu, její pachatele, její oběti a kontrolu kriminality), speciální terminologii (kriminální etiologie, kriminální fenomenologie apod.) a vlastní metody zkoumání (kriminologické prognózy, metoda fiktivních soudů apod.)²

Základním úkolem kriminologie je pokusit se nalézt odpověď na otázku: „Proč dochází k páchání trestné činnosti a jak jí předcházet?“. Za tímto účelem získává relevantní poznatky o kriminalitě a jejích souvislostech, zajišťuje příčiny kriminality a doporučuje efektivní opatření, aby se odstranily zjištěné příčiny a eliminovalo jejich působení, a to v oblastech trestní represe (např. zavedení nových skutkových podstat, zpřísnění trestů apod.) a prevence (přijímání účinných opatření směřujících k předcházení trestné činnosti).³

2.2 Kriminalita

Kriminalita je jedním z předmětů zkoumání kriminologie. Snahou kriminologie je poznat jaká je kriminalita na určitém území, jaký je její vývoj a její struktura. Kriminalitou neboli zločinností rozumíme:⁴

- Sociálně patologický jev (nejobecnější pojetí)
- Jednání posuzované jako trestné činy (legální neboli juristické pojetí)
- Jednání odchylné, deviantní (sociologické pojetí)

¹ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: VŠERS, 2010. str. 10.

² SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 16.

³ SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: VŠERS, 2013. str. 13.

⁴ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: VŠERS, 2010. str. 15.

V této bakalářské práci bude použito pojetí, které značí kriminalitu jako souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období.

Pro správné a jasné pochopení je třeba uvést rozšiřující pojmy, které jsou s kriminalitou úzce spjaty.

Delikvence je širší pojem nežli kriminalita. Vedle ní zahrnuje i činy jinak trestné, například činy spáchané osobami mladšími 15 let a osobami nepříčetnými, a dále i přestupky.⁵

Negativní společenské jevy jsou jevy, které se odchyľují od uznávaných norem a hodnot společnosti, ale nejsou platným právem sankcionovány. Pod tento pojem se řadí například prostituce, sebevraždy, alkoholismus, gamblerství, nealkoholová toxikománie apod.⁶

Protispoločenská jednání značí pojem nejširší, který v sobě zahrnuje jak kriminalitu, delikvenci, tak i negativní společenské jevy.⁷

2.2.1 Členění kriminality

Kriminalitu ve vztahu k možnosti jejího poznání členíme na:⁸

- **Zjevná** (registrovaná) – kriminalita získávána zejména ze statistik
- **Skrytá** (latentní neboli neregistrovaná) – kriminalita, která není uvedena v oficiálních statistikách
- **Skutečná** (celková) – zahrnuje jak skrytou, tak zjevnou kriminalitu

2.2.2 Fenomenologie kriminality

Kriminální fenomenologie vysvětľuje jevovou stránku kriminality. Zabývá se charakteristickými projevy kriminality, jejím stavem, strukturou a dynamikou.

Stav neboli rozsah kriminality vyjadřuje počet neboli kvantitativní charakteristiku trestných činů, které byly spáchaný na určitém území za určitý časový úsek.⁹

⁵ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: VŠERS, 2010. str. 15.

⁶ SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: VŠERS, 2013. str. 16.

⁷ SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: VŠERS, 2013. str. 16.

⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: VŠERS, 2010. str. 17.

⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 31.

Struktura kriminality vyjadřuje kvalitativní stránky kriminality. Může být určována různými kritérii. Jedná se například o členění podle jednotlivých paragrafů trestního zákoníku, dle jednotlivých hlav zvl. části trestního zákoníku, podle osoby pachatele, osoby poškozeného, podle kriminalistických kritérií apod.¹⁰

Dynamika neboli vývoj kriminality se zabývá činností v pohybu a změně v průběhu určité doby na určitém území. Sledování dynamiky kriminality má význam zejména pro předvídání prognózy budoucího vývoje kriminality.¹¹

2.2.3 Etiologie kriminality

Etiologie kriminality je naukou o příčinách jevů a procesů. Kriminální etiologie se zabývá zkoumáním příčin vzniku kriminality, příčin jejího pohybu (nárůstu, stagnaci či poklesu) a příčin změn její struktury neboli složení.¹²

2.3 Mládež

Mládež je ve společenských vědách spojována s různými věkovými kategoriemi na právu nezávislémi. Kriminologická literatura pod pojmem mládež zahrnuje celkem tři věkové skupiny: *děti*, které jsou trestně neodpovědné, *mladistvé* a *mladé dospělé*. Ve statistice kriminality je pojem mládež chápán v užším smyslu – zahrnuje pouze děti a mladistvé, nikoli mladé dospělé.¹³ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“ nebo „ZSVM“) za mládež považuje děti a mladistvé.

2.3.1 Dítě

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže zná pojem dítě mladší patnácti let. To je dítě, které v době spáchání činu jinak trestného nedovršilo patnáctý rok věku (dále jen „nezletilý“).¹⁴

¹⁰ SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: VŠERS, 2013. str. 19.

¹¹ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: VŠERS, 2009. str. 19.

¹² SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: VŠERS, 2013. str. 17.

¹³ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 12.

¹⁴ ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79/2003. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>.

2.3.2 Mladistvý

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže za mladistvého považuje toho, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku; má se za to, že mladistvým je i ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok věku, ale u něhož není možné bez důvodné pochybnosti určit, že v době spáchání provinění překročil osmnáctý rok věku.¹⁵

2.4 Drogy

V dnešní době se v literatuře často setkáváme se značnou nejednotností při používání pojmů jako je droga, návyková látka či omamné a psychotropní látky. Tyto pojmy jsou významově velice podobné, ale i tak je důležité zmínit jejich základní charakteristiku.

Pojem **droga** pochází z francouzského *drogue*, které bylo převzato z arabského *durana* – léčivo. Jedná se o jakoukoliv látku s psychotropními účinky, která u osob užívajících ji periodicky či kontinuálně, vyvolává stav tělesné či psychické závislosti.¹⁶

Podle stanoviska Světové zdravotnické organizace je za drogu považována jakákoli látka, která, je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu, nebo více jeho funkcí.¹⁷

Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.¹⁸

Alkohol je lihovina, víno, pivo a jiný nápoj, pokud obsahuje více než 0,5 objemového procenta alkoholu.¹⁹

¹⁵ ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79/2003. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>.

¹⁶ HEJDA, J. *Kriminologické, trestně právní a kriminalistické aspekty drogového problému v ČR a jeho řešení*. Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura s.r.o., 2000. str. 6.

¹⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 354.

¹⁸ HEJDA, J. *Kriminologické, trestně právní a kriminalistické aspekty drogového problému v ČR a jeho řešení*. Jindřichův Hradec: RAIN, 2000. str. 7.

¹⁹ SVATOSŤ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: VŠERS, 2010. str. 127.

Tabák je droga, která je společensky akceptovatelná. Na kouření a na nikotin, který je obsažen v dýmu z cigaret, u lidí vzniká tělesná i psychická závislost.²⁰

Užívá se ve formě určené ke kouření nebo jako tzv. tabák bezdýmý (šňupací, žvýkací, orální). Na rozdíl od jiných návykových látek nevyvolává změny vědomí a z kriminologického hlediska je tabák jako návyková látka zcela bezvýznamný.²¹

Omamně a psychotropní látky (OPL) jsou látky, u nichž vzniká nebezpečí chorobného návyku nebo psychických změn nebezpečných pro společnost nebo pro toho, kdo je opakovaně bez odborného dohledu užívá.²²

V souvislosti s tímto tématem je důležité zmínit pojem, který je s touto oblastí úzce spjat – drogová závislost. Tuto závislost dělíme na fyzickou (tělesnou) a psychickou (duševní).

Drogová závislost neboli méně přesně toxikomanie či narkomanie je psychický a někdy také fyzický stav vyplývající ze vzájemného působení mezi živým organismem a drogou charakterizovaný změnami chování a jinými reakcemi, které vždy zahrnují nutkání brát drogu stále nebo pravidelně pro její psychické účinky a také proto, aby se zabránilo nepříjemnostem plynoucím z její nepřítomnosti. Osoba může být závislá na více než jedné droze.²³

Psychická závislost se projevuje zvláštním stavem psychiky, který nutí jedince k opakovanému či soustavnému užívání drogy. Uživatel tak činí proto, aby si navodil příjemný stav nebo aby zabránil vzniku nepříjemných pocitů a nálad. V tomto stavu ještě neexistuje nutková potřeba drogy, nýbrž toliko silná touha po ní.²⁴

Fyzická závislost znamená již adaptaci organismu na užívanou drogu. Ta se stává nutnou součástí metabolismu a její vynechání vede ke vzniku abstinenciho syndromu. Jde o psychopatologické reakce, které jsou vyvolány nedostatkem drogy a projevují se například nervozitou, poruchami spánku, halucinacemi a bludy, depresemi či

²⁰ DIANIŠKA, G. *Kriminológia*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. str. 200.

²¹ GRIVNA, T. *Kriminologie*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. str. 315.

²² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 353.

²³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 354.

²⁴ JANÍK, A., DUŠEK, K. *Drogy a společnost*. Praha: Avicentrum, 1990. str. 73.

sebevražednými tendencemi. Organismus již drogu potřebuje, ačkoliv mu z jiného hlediska škodí.²⁵

Usus, misusus, abusus – usus drog znamená jejich upotřebení podle dispozic lékaře jako léku, misusus je nadměrná aplikace drog – léků, abusus označuje zneužívání drog nebo léků či jiných omamných látek.²⁶

²⁵ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H., a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. str. 423.

²⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 202.

3 DROGOVÁ KRIMINALITA

Návykové látky byly a jsou považovány za celosvětový problém. Užívání drog vede k závislosti fyzické či psychické a působí škody nejen samotným uživatelům, ale i celé společnosti. Závislost na návykových látkách je natolik nebezpečná, že jednotlivé státy na mezinárodní úrovni vyvíjí značné úsilí k zajištění kontroly nad touto problematikou. Rostoucí poptávka po drogách je zaznamenávána především mezi dospívající mládeží a mladými lidmi.²⁷

3.1 Trestněprávní úprava drogové kriminality

Drogová kriminalita byla v ČR do konce roku 2009 postihována podle čtyř ustanovení zákona č.140/1961 Sb., trestního zákona ve znění pozdějších předpisů a sice jako trestné činy nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187, § 187a a § 188 trestního zákoníku, a jako trestný čin šíření toxikomanie podle § 188a tr. zákoníku. Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“) s účinností od 1. ledna 2010 přinesl novou úpravu jednotlivých trestných činů. Drogově trestné činy jsou nadále systematicky řazeny mezi trestné činy obecně nebezpečné, upravené v hlavě VII, zvláštní části. Jedná se o trestné činy nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy (§ 283 TZ), přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 284 TZ), nedovoleného pěstování rostlin obsahující omamnou nebo psychotropní látku (§ 285 TZ), výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§286 TZ) a šíření toxikomanie (§ 287 TZ).²⁸

Tato bakalářská práce se soustředí na právní úpravu drogové kriminality dle trestního zákoníku s ohledem na jednotlivé trestné činy a jejich rozbor.

3.2 Trestná činnost páchaná ve spojení s alkoholovou toxikomanií

Trestná činnost související s alkoholem se soustřeďuje na určité okruhy činů, které lze charakterizovat takto:²⁹

- TČ související s nedovolenou výrobou či konzumací alkoholu (např. výroba alkoholu bez povolení, podávání alkoholu mládeži a řidičům)

²⁷ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 200.

²⁸ TRÁVNÍČKOVÁ, I., *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: IKSP, 2010. str. 13.

²⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 358-359.

- TČ, u nichž se výrazně projevuje vliv alkoholu na potlačování morálních a sociálních zábran

3.3 Trestná činnost páchaná ve spojení s nealkoholovou toxikomanií

Negativní důsledky nealkoholové toxikomanie se promítají v trestně právní rovině do několika oblastí a týkají se zhruba pěti skupin trestných činů.

Podstata této trestné činnosti vyplývá ze samotného charakteru drog jako látek, u kterých stát zakazuje či striktně omezuje možnost nakládání s nimi.³⁰

§ 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

„Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed.“³¹

Objekt: zájem na ochraně společnosti a lidí před nedovolenou výrobou a jiným nakládáním s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

Objektivní stránka: pachatel neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku či přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku nebo jed

Subjekt: kdokoliv

Subjektivní stránka: úmysl

Osoba, která se dopustí tohoto trestného činu bude potrestána odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

³⁰ GRÍVNA, T., *Kriminologie*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. str. 327.

³¹ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2009, částka 11/2009. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

§ 284 Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu

„Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC).“

„Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku než uvedenou v odstavci 1 nebo jed v množství větším než malém.“³²

Objekt: zájem na ochraně společnosti a lidí před nedovolenou výrobou a jiným nakládáním s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, především s jejich neoprávněným držením pro vlastní potřebu

Objektivní stránka: pachatel neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoliv tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu; neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém

Subjekt: kdokoliv

Subjektivní stránka: úmysl

Osoba, která se dopustí toho trestného činu bude potrestána odnětím svobody na jeden až dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

Množství větší, než malé je množství, které je schopné v daném případě ohrozit zdraví člověka, mělo by vícenásobně převyšovat dávku běžného konzumenta.

³² ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. 2009, částka 11/2009. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

§ 285 Nedovolené pěstování rostlin obsahující omamnou nebo psychotropní látku

„Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí.“

„Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než uvedenou v odstavci 1 obsahující omamnou nebo psychotropní látku.“³³

Objekt: zájem na ochraně společnosti a lidí před nedovolenou výrobou a jiným nakládáním s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, především před neoprávněným pěstováním rostlin obohacující omamné a psychotropní látky

Objektivní stránka: pachatel neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí; neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu obsahující omamnou nebo psychotropní látku

Subjekt: kdokoliv

Subjektivní stránka: úmysl

Osoba, která se dopustí tohoto trestného činu bude potrestána na šest až dvanáct měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

Podle zákona o návykových látkách je zakázáno pěstovat konopí s vyšším obsahem THC než 0,3. Zákon rozlišuje mezi konopím, které přesahuje tuto hranici a technickým konopím.

³³ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. 2009, částka 11/2009. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

§ 286 Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu

„Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu.“³⁴

Objekt: zájem na ochraně společnosti a lidí před nedovolenou výrobou a jiným nakládáním s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

Objektivní stránka: pachatel vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu

Subjekt: kdokoliv

Subjektivní stránka: úmysl

Osoba, která se dopustí tohoto trestného činu bude potrestána odnětím svobody až na pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

Nestačí vyrobit, opatřit si či přechovávat daný předmět, pachatel musí mít v úmyslu použít tento předmět při výrobě drog nebo jedu.

§ 287 Šíření toxikomanie

„Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří.“³⁵

Objekt: zájem na ochraně společnosti před možným ohrožením, které vyplývá ze zneužívání návykových látek jiných než alkoholu

³⁴ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. 2009, částka 11/2009. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

³⁵ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. 2009, částka 11/2009. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Objektivní stránka: pachatel svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívá takové látky jinak podněcuje nebo šíří

Subjekt: kdokoliv

Subjektivní stránka: úmysl

Osoba, která se dopustí tohoto trestného činu bude potrestána odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

Šíření toxikomanie je řešením situace, kdy samotný čin je beztrestný (v tomto případě požívání návykových látek), tudíž je zapotřebí pro účastenství na něm vytvořit samotnou skutkovou podstatu.

3.4 Členění drog

Nejjednodušší a zároveň základní členění drog je členění na alkoholovou a nealkoholovou toxikomanii.

Toxikomanie neboli narkomanie je stav periodické, nebo chronické intoxikace, která škodí jedinci i společnosti a je vyvolán opakovaným užíváním drog.³⁶

3.4.1 Alkoholová toxikomanie

Toxikomanie je jedním z velkých problémů dnešní doby. Alkohol je legální a společensky vysoce tolerovanou drogou, jejíž užívání je v podstatě nejčastější a může vést k rizikovému chování jedince. Nejvíce ohroženou skupinou jsou děti a mládež.

Negativní působení alkoholu na chování člověka ho často dostává do situace, kdy přítomnost alkoholu v krvi je jedním ze spouštěcích mechanismů pro páchání trestné činnosti.³⁷

³⁶ HEJDA, J. *Kriminologické, trestně právní a kriminalistické aspekty drogového problému v ČR a jeho řešení*. Jindřichův Hradec: RAIN, 2000. str. 8.

³⁷ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 204.

Alkoholová toxikománie dělí osoby požívající alkohol do jednotlivých skupin:³⁸

- **alfa** – nevede k progresi, může přivodit společenské problémy
- **beta** – projevují se somatická poškození, ale nejde o závislost
- **gama** – tato skupina se skládá ze tří fází:
 - počáteční – jedinec zjistí, že mu pití přináší úlevu a začíná pít systematicky
 - varovná – jedinec pozoruje, že se bez alkoholu nemůže obejít
 - rozhodná – jedinec ztrácí kontrolu a je alkoholem ovládnut
- **delta** – stabilní hladina alkoholu v krvi, projevy intoxikace nebývají časté
- **epsilon** – provázející duševní choroby jako epilepsii, schizofrenii

Tabulka č. 1 – Pocit a chování jedince v návaznosti na hladinu alkoholu v krvi³⁹

Hladina alkoholu	Pocit	Chování
0,4 promile	uvolnění	vyšší riziko úrazu
0,6 promile	veselost	ovlivněná schopnost rozhodování
0,8 promile	teplo, spokojenost	zhoršené sebeovládání
1,2 promile	mnohomluvnost, podrážděnost	nevypočitatelné reakce
1,5 promile	otupělost, zmatenost	méně zřetelná řeč, agresivita
2,0 promile	tupá opilost	poruchy rovnováhy, vidění, paměti
3,0 promile		možné bezvědomí
4,0 promile		riziko smrtelné otravy

³⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: VŠERS, 2010. str. 128.

³⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 358.

3.4.2 Nealkoholová toxikomanie

Spektrum látek zneužívaných v nealkoholové toxikomanii je velmi široké a na rozdíl od alkoholu představuje velmi různorodou skupinu jde-li o jejich chemické složení či účinky na lidský organismus. Hlavním společným znakem drog je jejich rychlý a výrazný účinek na psychiku. Například u alkoholu závislost vzniká průměrně u 8-10% populace požívající alkohol pravidelně, u drog se závislost vyvine téměř u 80% populace.⁴⁰

Podle účinků zejména na psychiku člověka se drogy zařazují do skupin:⁴¹

- **opiáty:**
 - jde o přírodní drogy
 - získávají se z mléčné kapaliny naříznutím nezralé makovice
 - mezi přírodní deriváty opia patří morfin a kodein
 - polysyntetickým derivátem je heroin
- **stimulační drogy:**
 - patří mezi přírodní drogy
 - patří sem kokain – je obsažený v listech koky, tepelnou úpravou hydrochloridu kokainu vzniká tzv. crack
 - mezi syntetické drogy patří pervitin, fenmetrazin, extáze atd.
- **konopí a jeho produkty**
 - základní surovinou je konopí seté,
 - marihuana jsou sušené listy a květenství rostliny
 - hašiš je zaschlá a zformovaná pryskyřice ze samičích rostlin
 - koncentrace THC je u hašiše asi pětkrát větší než v marihuaně
- **halucinogeny:**
 - mezi přírodní drogu patří látka meskalin, která je obsažená v některých druzích kaktusů a psilocybin obsažený v některých houbách
 - mezi syntetické látky patří LSD a trifenidil
- **těkavé látky (inhalanty):**
 - jde o těkavé chemické látky
 - mezi účinné plyny patří anestetické plyny jako ether a oxid dusný

⁴⁰ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: Policejní akademie ČR, 2002. str. 49.

⁴¹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 210.

- **trankvilizéry a sedativa:**

- mezi syntetická narkotika patří petidin a megafon
- mezi látky patří barbituráty, hypnotika, anxiolytika, analgetika, antidepressiva

Tabulka č. 2 – Krátkodobé a dlouhodobé účinky užívání drog⁴²

Droga	Účinky krátkodobé	Účinky dlouhodobé
Opiáty heroin morfin kodein	stav opojení útlum zúžení zornic	zrychlený tep neklid bledost bolesti svalů a kloubů ztráta zájmů
Halucinogeny LSD psylocibin mescalín	halucinace porucha vnímání rozšíření zornic špatné sebeovládání agresivita	riziko rozvoje duševních chorob riziko nádorových onemocnění ztráta kontaktu s realitou
Psychostimulační látka pervitin extaze kokain	zrychlený tep rozšíření zornic aktivita podrážděnost třes po odeznění účinku hluboká deprese	nespavost pocity pronásledování poruchy vidění bolesti hlavy agrese deprese sebevraždy
Cannabis	zarudlé oči zrychlený tep kašel nezájem nesoustředěnost podrážděnost	poruchy paměti poruchy smyslového vnímání citové otupění kolísání nálad riziko rozvoje duševních chorob
Těkavé látky toulén éter	zmatenost rozšířené zornice nezřetelná výslovnost riziko smrtelné otravy	poruchy paměti poruchy krvetvorby poruchy srdeční činnosti poškození mozku

⁴² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 368.

Prvotní teoretická část bakalářské práce je věnována vymezení základních pojmů, které jsou pro tuto práci nepostradatelné. Mezi tyto pojmy patří kriminologie, kriminalita, mládež a drogy. Dále se kapitola třetí zabývá drogovou kriminalitou, právním zakotvením této problematiky, rozbořem jednotlivých trestných činů a členěním drog. Základním právním předpisem, který se soustředí na toto téma je trestní zákoník, který řadí drogové trestné činy mezi trestné činy obecně nebezpečně, pravené v hlavě VII, zvláštní části tohoto zákona. Pro společnost je velmi důležité, aby jednotlivé trestné činy byly sankcionovány a lidé se tak cítili bezpečněji.

4 KRIMINALITA MLÁDEŽE A UŽÍVÁNÍ DROG U MLÁDEŽE

Problematika delikvence mládeže je jednou z klíčových oblastí, na kterou je zaměřena pozornost nejen kriminologů, ale i celé společnosti.

V některých oborech (psychologie, psychiatrie apod.) bývá kriminalita mladistvých označována pojmem *juvenilní delikvence*. Pro činnost, které se dopouštějí osoby před dosažením trestní odpovědnosti a která by byla považována za trestný čin, se nazývá *prekriminalita*.⁴³

Obecně lze kriminalitu mládeže vymezit jako nejzávažnější sociálně patologický jev, tj. poruchu v jejich chování, projevující se v porušování trestněprávních norem. Poruchy chování v období dětství a dospívání patří k průběhu psychosociálního vývoje jedinců a má na ně vliv řada faktorů. Vedle kriminality jsou z hlediska dětí a mládeže nejproblémovějšími sociálně patologickými jevy zejména alkoholismus, narkomanie a jiné závislosti, prostituce apod.⁴⁴

4.1 Právní úprava spjatá s kriminalitou mládeže

Trestněprávní úprava je zakotvena v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, jež je nejdůležitějším právním předpisem týkajícím se problematiky mládeže v oblasti trestních věcí. Cílem zákona je věnovat zvláštní péči dětem a mladistvým, kteří se dopustili protiprávního jednání. Velký důraz klade na nápravu mládeže a její integraci do společnosti. V zákoně o soudnictví ve věcech mládeže je upraven účel zákona, který je v návaznosti na předmět úpravy vymezen zejména z hlediska prevence protiprávní činnosti mládeže, jež je základní skupinou, na kterou je třeba zaměřit pozornost celé justice i společnosti. Je důležité, aby každý, kdo se dopustil protiprávního jednání, ať už jde o dítě mladší patnácti let nebo mladistvého, byl projednán podle tohoto zákona, podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním jednáním, bylo mu uloženo vhodné a přiměřené opatření a v konečném důsledku našel společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému a mravnímu vývoji. Dále je v tomto zákoně zakotvena zásada, že pokud tento zákon neobsahuje ustanovení zvláštní,

⁴³ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: Policejní akademie ČR, 2002. str. 9.

⁴⁴ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H., a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. str. 267.

užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku. Následně se touto problematikou zabývá Listina základních práv a svobod (ÚZ č.2/1993 Sb.), zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a dále zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.⁴⁵

4.2 Charakteristické rysy kriminality mládeže

Problematika spjatá s kriminalitou mládeže se vyznačuje zvláštními rysy. Ty jsou odvozeny z nízkého věku pachatelů, tedy jejich fyzické a sexuální nezralosti, vyššího stupně agresivity, vytváření si postavení v okolí apod.⁴⁶

Typickým rysem trestné činnosti mladých lidí je **nedostatečná plánovitost přípravy trestného činu**. Mladí pachatelé páchají skutky většinou bez promyšlené dlouhodobější přípravy. Svědčí o tom především náhodnost místa, kde byl čin spáchán, použití nevhodných nástrojů, volba špatného času, nedokonalá konspirace a zastření stop. V neposlední řadě zde patří například potřeba pochlubit se se svými činy na sociálních sítích, na veřejnosti či vrstevníkům. Dalším rysem je **neadekvátnost jednání**, která se projevuje snahou dosáhnout svých životních cílů společensky nepřijatelnými prostředky. Výrazná **neschopnost odložit uspokojení svých potřeb na pozdější dobu nebo se některých potřeb vzdát** je pro kriminalitu mládeže dalším důležitým znakem. Pachatelé mají nutkání rychle uspokojit své potřeby, nečekat na vhodnější podmínky pro svůj záměr apod. U mladých pachatelů se též setkáváme s použitím brutálního **násilí**. Užívají neadekvátního násilí vůči postiženým, svou nejistotu přehlušují bezúčelnou agresí a při zastírání trestných činů si počínají velmi brutálně. Kriminalita mládeže nese často rysy vývojového stadia mladého člověka. Objektem zájmu se stávají hlavně věci **atraktivní** pro mladé lidi, věci, které jsou módní či atraktivní k naplnění určitého životního stylu. Potencionální pachatelé nejsou často schopni odolat lákadlům pro ně momentálně legálně nedosažitelných věcí a uchylují se k prostředkům nelegálním. Zvláštní kapitolou je **vandalismus** neboli bezdůvodné ničení cizího (soukromého nebo veřejného) majetku a **šikanování**, které se zaměřuje na různé druhy psychického či fyzického týrání nebo ubližování jiným lidem. Šikana se vyskytuje zejména u mladých lidí, kteří vyrůstali v prostředí rodiny s agresivními prvky výchovy. Trestná činnost je výrazně spojena s potřebou mladých lidí trávit svůj čas **ve skupině vrstevníků**. Tato potřeba je pro mladé

⁴⁵ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 217-219.

⁴⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 224.

lidi obecná a přirozená, napomáhá dotvářet jejich osobnost v sociálním poli. U mládeže získává trestná činnost mnohdy nádech určitého druhu zábavy, soutěživosti, zaplňování „přebytečného“ volného času, potřeby „realizovat se“ či kompenzovat neúspěchy všedního dne. Dále mezi zvláštní rysy patří například **dřívější zahajování sexuálního života, tíhnutí k extremistickým hnutím, virtuální realita** a další.⁴⁷

4.3 Fenomenologie kriminality mládeže

Kriminalita mládeže ovlivňuje stav a dynamiku kriminality celkově. Významná je skutečnost, že děti a mladiství pachatelé se dopouštějí sice omezeného a specifického okruhu trestných činů, ale tam představují podstatnou část jejich pachatelů.

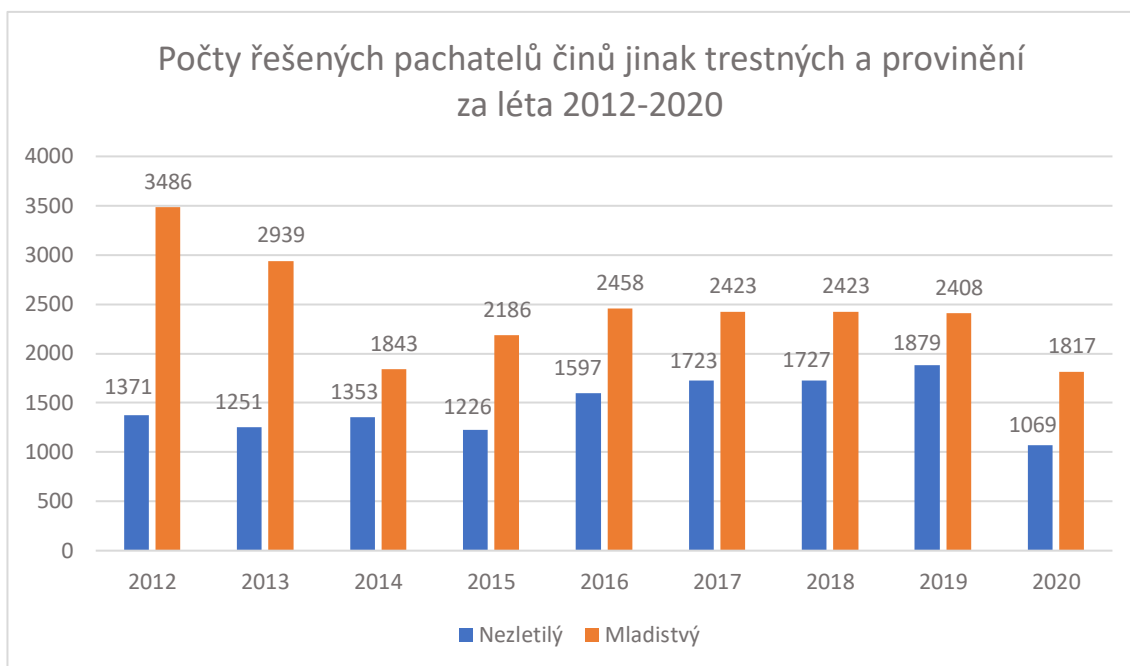
Pro poznání závažnosti problému kriminality mládeže je vhodné se seznámit s některými statistickými údaji.

V 90. letech došlo k podstatnému vzestupu počtu pachatelů z řad dětí i z řad mladistvých. Podstatný byl rok 1996, kdy šlo o více než 23 000 pachatelů mladších 18 let. Na přelomu století se úroveň pachatelů snížila zhruba na 18 000 osob. V roce 2004 se počet známých pachatelů mladších 18 let poprvé dostal pod hranici 10 000 pachatelů. Počty stíhaných mladistvých a dětí jsou v současnosti přibližně čtvrtinové oproti přelomu století.⁴⁸

⁴⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 380-388.

⁴⁸ GRIVNA, T., *Kriminologie*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. str. 436.

Graf č.1 – Počty řešených pachatelů činů jinak trestných a provinění za léta 2012-2020

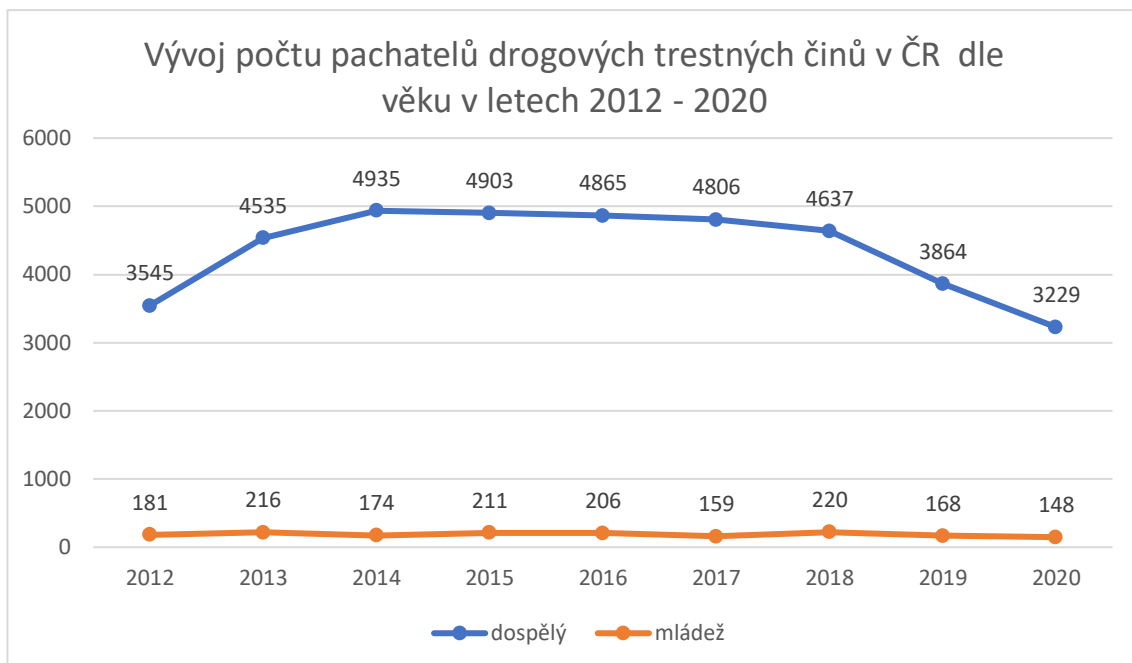
Údaje ze statistiky ukazují, že v roce 2019 bylo evidováno celkem 4 287 osob mladších 18 let, které se dopustily činu jinak trestného nebo provinění, 56 % bylo mladistvých a 44 % bylo nezletilých. V roce 2020 byl zaznamenán výrazný pokles, kdy se dopustilo činu jinak trestného nebo provinění celkem 2 886 osob, z toho 1 069 nezletilých a 1 817 mladistvých. Dle mého názoru počty pachatelů klesly z důvodu jednotlivých opatření kvůli koronavirové pandemii, která zasáhla Českou republiku loni na jaře a trvá až dodnes. Z tabulky je zřejmé, vyjma roku 2020, že od roku 2012 počet nezletilých postupně narůstá, zatímco počet mladistvých klesá.

Tabulka č. 3 – Stav kriminality mládeže v ČR v roce 2020

Stav kriminality mládeže v ČR v roce 2020				
Název kriminality/TČ	Zjištěno	Objasněno	Z toho spácháno nezletilými	Z toho spácháno mladistvými
vraždy	130	120	1	3
násilná kriminalita	12 247	8 162	196	348
mravnostní kriminalita	2 605	1 529	176	188
krádeže vloupáním	20 661	4 915	84	165
krádeže prosté	45 638	14 146	178	378
ostatní majetková kriminalita	15 817	3 513	72	87
majetková kriminalita	82 116	22 574	334	630
ostatní kriminalita	25 013	18 457	300	516
obecná kriminalita	121 981	50 722	1 006	1 682
zbývající kriminalita	24 946	18 995	21	59
hospodářská kriminalita	18 528	8 062	42	76
vojenské a protiústavní činy	19	7	0	0
Celková kriminalita (není součtem položek viz výše)	165 525	77 786	1 069	1 817

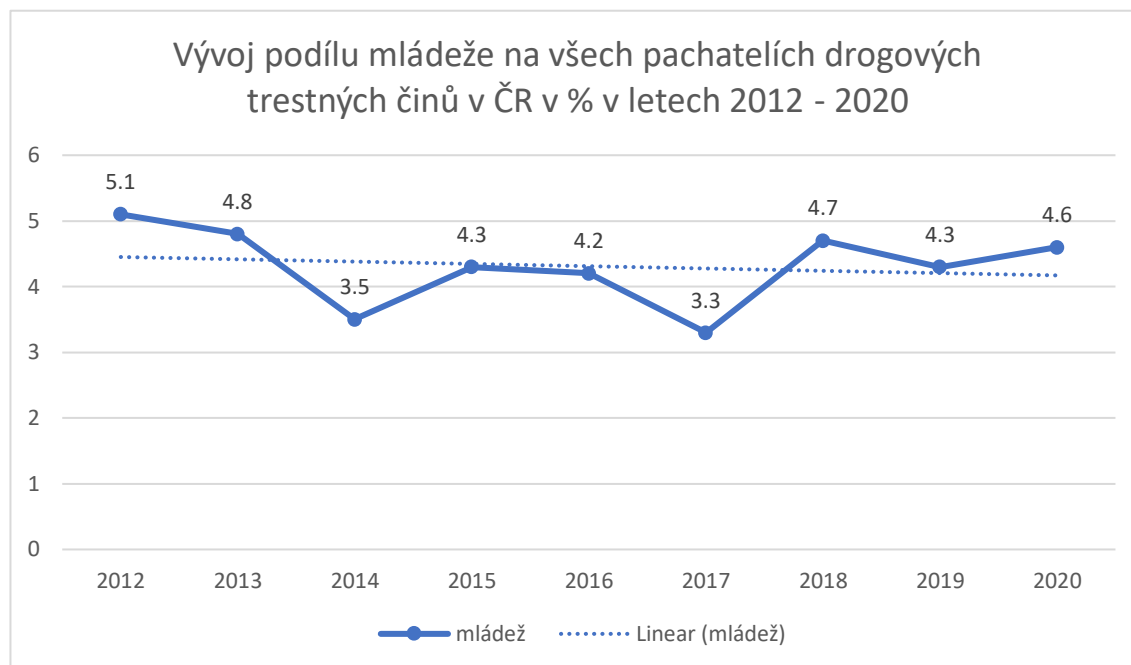
Během roku 2020 bylo v České republice zjištěno celkem 165 525 trestných činů a z toho objasněno pouze 77 786 trestných činů. Objasněnost trestné činnosti v loňském roce činila 47 %. V rámci kriminality mládeže bylo spácháno nezletilými 1 069 trestných činů a mladistvými 1 817. Mládeži bylo celkem spácháno v průběhu roku 2020 2 781 trestných činů, z celkového počtu objasněných zhruba 4 %. Největší podíl na kriminalitě spáchané mládeží má kriminalita obecná. Velkou část trestné činnosti spáchané mládeží zaujímá majetková a ostatní kriminalita, kdy pod kriminalitu ostatní se zařazují trestné činy spojené s návykovými látkami, tedy drogovou kriminalitou (například § 283, § 284, § 285, § 286, § 287).

Graf č. 2 – Vývoj počtu pachatelů drogových trestných činů v ČR dle věku v letech 2012-2020

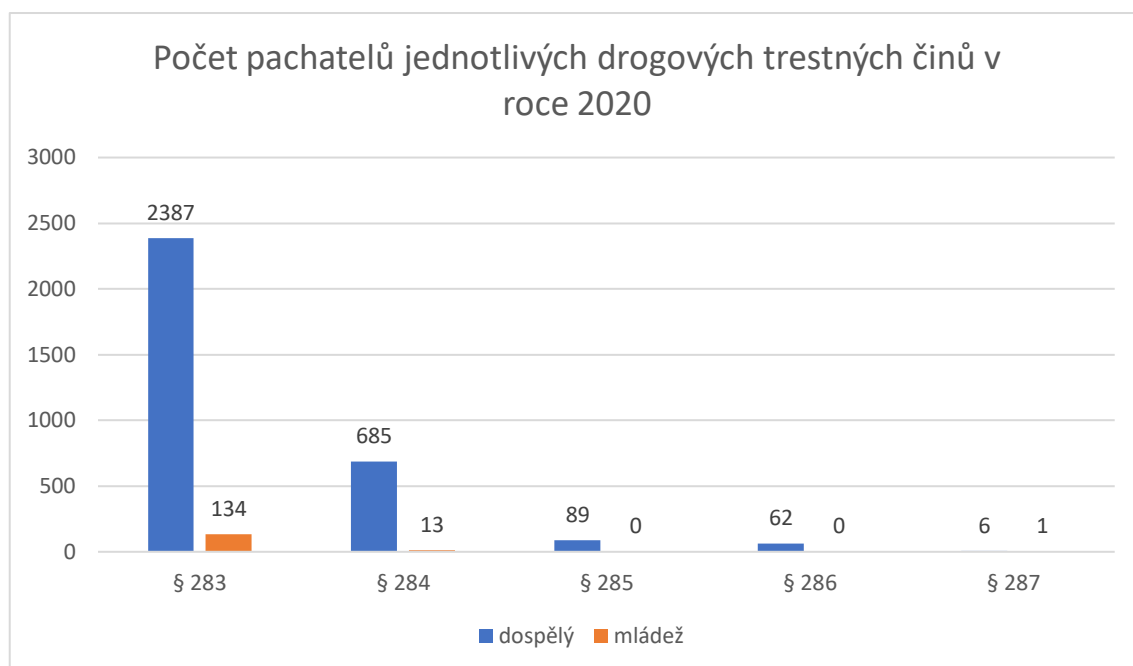
Graf číslo dva zobrazuje vývoj počtu pachatelů drogových trestných činů v ČR dle věku v letech 2012-2020. Z grafu je patrné, že nejvyšší počet dospělých pachatelů drogových trestných činů byl v roce 2014. Nejvyšší počet mládeže páčající drogové trestné činy byl zaznamenán v roce 2018. Od roku 2014 má počet dospělých pachatelů klesající tendenci, zatímco vývoj počtu pachatelů v rámci mládeže je kolísavý, i když částečně kopíruje vývoj dospělých pachatelů. Z grafu můžeme vyčíst, že v roce 2020 byl doposud nejnižší počet pachatelů, jak dospělých, tak i mládeže za posledních devět let. Možnou příčinou pandemie viz výše.

Graf č. 3 – Vývoj podílu mládeže na všech pachatelích drogových trestných činů v ČR v % v letech 2012-2020

Graf číslo tři znázorňuje vývoj podílu mládeže na všech pachatelích drogových trestných činů v ČR v procentech v letech 2012-2020. Z grafu vyplývá, že nejvyšší podíl mládeže na všech pachatelích byl zaznamenán v roce 2012, kdy celkový podíl mládeže byl 5,1 %. Od toho roku má podíl spíše sestupnou tendenci. V roce 2014 a 2017 byl podíl mládeže na všech pachatelích drogových trestných činů nejnižší. Lze si všimnout, že právě mezi lety 2017 a 2018 podíl značně vzrostl a to o 1,4 %. Pokud se podíváme na spojnici trendů, tak můžeme vidět mírný pokles podílu mládeže na páčání drogových trestných činů.

Graf č. 4 – Počet pachatelů jednotlivých drogových trestných činů v roce 2020

Z policejních statistik je zcela zřejmé, že mládež se dopouští nejčastěji drogového trestného činu § 283 nedovolené výroby a držení psychotropních látek a jedů pro jiného, kdy se toho trestného činu v roce 2020 dopustilo celkem 134 pachatelů z řad mládeže. Z grafu je zřejmé, že právě tohoto trestného činu (§ 283) se i dospělý dopouští nejčastěji. Podíl mládeže ke všem pachatelům v rámci tohoto trestného činu je zhruba 5,6 %. Lze si všimnout, že během roku 2020 se drogového trestného činu § 285 a § 286 nedopustil žádný pachatel z řad mládeže.

Kapitola s názvem Kriminalita mládeže a užívání drog u mládeže se zabývá především právní úpravou spojenou s kriminalitou mládeže, kdy zejména jde o zákon o soudnictví ve věcech mládeže, který patří mezi nejdůležitější právní předpisy, které se touto problematikou zabývají. Dále jsou charakterizovány rysy kriminality mládeže a následně je tato kapitola zakončena fenomenologií kriminality mládeže, která zaujímá jednoduché statistické údaje. Jsou zde počty pachatelů činů jinak trestných a provinění od roku 2012 do roku 2020, stav kriminality mládeže za rok 2020 a v poslední řadě dynamika neboli vývoj kriminality mládeže v rámci drogových trestných činů v porovnání s dospělými pachateli.

5 PŘÍČINY DROGOVÉ KRIMINALITY MLÁDEŽE

Pro to, abychom mohli působit na kriminalitu, abychom se mohli pokusit o její snížení a případné zajištění stagnace, musíme znát její příčiny.

Faktory ovlivňující delikvenci mládeže jsou pro období dětství a dospívání specifické, hrají mnohem významnější roli než v jiných obdobích života.

5.1 Osobnostní příčiny

Člověk si při svém narození přináší na svět určité dispozice, které ve většině případů nejsou samy o sobě dobré ani špatné. Konkrétní dispozice jedince tvoří obecný rámec jeho možností a stojí často u kořenů socializačního vývoje jedinců, a to i ve stejném či obdobném výchovném prostředí. Dispozice k neadekvátnímu chování, které při nevhodném výchovném prostředí mohou přerůst až do trestné činnosti, mohou pramenit i z nejrůznějších poruch či poškození mozku, z poruch reaktivity autonomního nervového systému či vrozených osobnostních dispozic. Z hlediska kriminologie nemají však význam pouze **biologické determinanty**, ale též *biologické anomálie* či *odlišnosti* *poznávající vzhled člověka nebo jeho zdravotní stav*. Invalidita či jiná odlišnost od průměru populace stojí často v pozadí různých abnormních či sociálně patologických způsobů chování. Invalida je na základě své nemoci vyřazen nejen z mnohých činností svých vrstevníků, ale bývá pro svou fyzickou vadu často zesměšňován. Tento problém se může objevit i u jedinců z odlišných skupin například u Romů, Vietnamců apod. Biologické determinanty organismu mají další souvislosti s kriminalitou. *Reakce jedinců na alkohol a drogy* je výrazně individuální povahy. Lidé reagují rozdílně na alkoholovou intoxikaci, to má především zvláštní význam pro mladé jedince, kteří neznají svou reakci na alkohol. Nejnebezpečnější biologicky podmíněnou reakcí na alkohol je agresivita, která stojí velmi často u zrodu trestné činnosti mládeže. Dále můžeme hovořit o *faktoru akcelerace*, kdy fyzická vyspělost či nadměrná sexuální potence mladých lidí posunuje jedince k neadekvátnímu jednání. O adekvátním či neadekvátním chování do jisté míry rozhodují jejich *psychické charakteristiky*, kdy rozhodnutí člověka je závislé mimo jiné na jeho temperamentu, na motivaci k určitému konání či opomenutí a tzv. obecné rozumové schopnosti neboli inteligence.⁴⁹

⁴⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 389-390.

5.2 Sociální příčiny

Vývoj osobnosti mladého člověka probíhá v určitém **sociálním mnohovrstevnatém kontextu**, který podle svého charakteru vhodně či nevhodně osobnost formuje. Asociální či antisociální projevy mladého člověka mají závažnou souvislost s poruchami *rodinného prostředí*. Rodina je obvykle prvním sociálním prostředím a systémem, se kterým se dítě setkává, proto je nesmírně důležité, jaké kvality rodina je, do jaké míry je schopna zajistit s věkem se měnící fyzické či psychické potřeby dítěte, rozvíjet jeho vrozené schopnosti a tlumit negativní sklony. Dítě má již od narození potřebu být ochraňováno, být stále v dosahu rodičů a separace od nich působí dítěti značná traumata. Dítě se postupně učí pozorováním a napodobováním projevů rodičů, přebírá jejich normy a hodnoty, způsoby řešení konfliktů či zastávání rolí. Poznatky zprostředkované rodinou se stávají prvními informacemi o světě. Charakter rodinného zázemí je do značné míry určen způsobem jeho vzniku, *připraveností či nepřipraveností rodičů na výchovné poslání*. V dnešní době rodiče vstupují do manželství často po velmi krátké známosti, která neumožňuje dostatečně vzájemné poznání, vytvoření soudržných a kooperativních vazeb. Vznik rodiny bývá často náhodný, pod vlivem pouhé krátkodobé sexuálně podbarvené známosti, resp. na základě neplánovaného těhotenství. *Nechtěné dítě* je ve svém vývoji před narozením ovlivňováno duševní nepohodou stresované matky, po porodu často vyrůstá v neklidném, nestabilizovaném prostředí. Mnohé mladé rodiny se brzy rozpadají a dítě vyrůstá v neúplné rodině. *Nepřítomnost mužského či ženského vzoru* je často spojována s neadekvátním sociálním vývojem mladého člověka. Lze říct, že mnohá delikventní kariéra dítěte je významně spjata se ztrátou rodiče. Těž *příchod nového partnera do rodiny* bývá pro dítě zátěžovou situací. Úloha nevlastního rodiče je o to těžší, že se ve svém vychovatelském úsilí nemůže dostatečně spolehnout na svůj prostý úsudek či odhad, neboť se jeho geneticky podmíněné dispozice liší od dispozic dítěte. Někdy se u mladých pachatelů objevuje *výchovné zanedbání*, kdy rodiče svému dítěti nevěnují dostatečnou pozornost a často své chyby napravují po stránce hmotné. Kriminalita mladého člověka bývá často spojena s celou řadou dalších sociálně patologických jevů, které se vyskytují v jeho rodině. Mezi tyto jevy patří především alkoholismus a jiné toxikománie, prostituční či jiné promiskuitní jednání rodiče nebo například sourozenců, dále se v rodinách často objevují osoby, které mají značné zkušenosti s kriminalitou. Děti často vyrůstají v rodinách, kde nejsou dostatečně zajištěny základní životní potřeby, jako je dostatek jídla, oblečení a ostatní nutné podmínky života (např. minimální soukromí, dostatek prostoru pro psaní školních úkolů apod.). Z hlediska

sociálně ekonomické úrovně bývá poukazováno na špatnou situaci rodin pachatele. Rodiče se stávají často nezaměstnanými a závislími na státní podpoře. Tímto klesá ekonomická úroveň a stoupá tolerance k trestné činnosti. Rodiny mladých pachatelů bývají nejčastěji charakterizovány nízkou *vzdělanostní úrovní*, kdy největší část rodičů mívá pouze základní vzdělání, navíc absolvovali pouze zvláštní školu a chybí jim jakákoliv další kvalifikace.⁵⁰

První formální skupinou mimo rodinu, se kterou dítě přichází do styku, je *škola*. V rodině si dítě osvojuje první mravní a morální zásady, ve škole je pak rozvíjí. Každé dítě v novém, složitějším kolektivu získává sociální zkušenosti a návyky sociálního chování. Často bývá v kriminologii diskutován vztah inteligence a delikvence, kdy skutečností je, že mladí delikventi mají ve srovnání s nedelikventními vrstevníky nižší intelektovou úroveň. V socializačním procesu osobnosti zaujímají výrazný *vliv skupiny vrstevníků*, kdy zapojení dítěte do skupiny vrstevníků je nezbytným předpokladem socializace. Tento faktor je podstatný pro formování osobnosti a jeho významnost se zvyšuje s věkem dítěte. Současně s tímto faktorem úzce souvisí potřeba sdružovat se. Přátelství ve skupině se stává rozhodujícím prvkem sociálního života dospívajícího. Děti a mladiství z rodin, které neplní svou roli výchovnou a emocionální, častěji vyhledávají sociální skupiny, kde by své potřeby mohly uspokojit. Snadno poté přejímají morální normy asociální skupiny a ztotožňují se s jejími negativními životními hodnotami a snadněji se schylují k asociálnímu jednání či páchání trestné činnosti.⁵¹

Značný podíl na rozvoji negativního chování mládeže má také nežádoucí způsob prožívání *volného času*. Jednoznačně se ukazuje, že ve volném čase se životní dráha mladého člověka výrazně dotváří, právě proto, že se jedinec řídí svými touhami a potřebami, které jsou primárně závislé na jeho vnitřních hodnotách a normách, které si vytvořil v průběhu socializace. Volný čas je obecně nevhodně prožíván. Dominujícím prvkem při jeho naplňování je *pocit nudy*, který se snaží mladí lidé zahnat okamžitým nápadem, a který by nevyžadoval příliš snahy a obsahoval by prvek dobrodružství.⁵² Nad delikventními dětmi obvykle chybí dohled, jak vyplňují svůj volný čas a současně chybí aktivní přispění rodiny k vytvoření pocitu bezpečí.

⁵⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 391-395.

⁵¹ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: PA ČR, 2002. str. 20-21.

⁵² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 399.

Pátá kapitola se soustředí na příčiny drogové kriminality mládeže, kdy je tato část práce členěna na dvě podkapitoly, a to osobností příčiny a sociální příčiny. Faktory ovlivňující dětství a dospívání jedinců bývají specifické, a právě tato období jsou velmi důležitá pro budoucnost nejen mládeže, ale celé společnosti.

6 KONTROLA DROGOVÉ KRIMINALITY MLÁDEŽE

Kontrolou kriminality je označována činnost spočívající v plnění úkolů společnosti a státu při ochraně občanů před kriminalitou. Zahrnuje všechny společenské instituce, strategie a sankce, jejichž cílem je dosažení konformity chování v oblasti regulované normami trestního práva.⁵³

Kontrola kriminality se uskutečňuje prostřednictvím represivních či preventivních strategií, které se musí nepochybně doplňovat. Represivní strategie se soustředí především na aplikaci prostředků trestního práva, respektive se snaží trestnou činnost potlačovat a preventivní strategie se snaží trestné činnosti předcházet a zahrnuje opatření ekonomické, sociální, školské apod.⁵⁴

Prevence kriminality představuje pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítáním nebo před jejím pokračováním. Do prevence kriminality náleží veškeré aktivity směřující k předcházení páchaní trestných činů, k snižování jejich výskytu cestou zamezení páchaní nebo neutralizaci příčin a podmínek vzniku trestných činů. Patří sem opatření, jejichž cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality, ať už prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.⁵⁵

Společnost má zvláštní zájem na řádné výchově mladých lidí. Základní koncepce výchovného působení je založena na Listině základní práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.) a na Úmluvě o právech dítěte (zákon č. 104/1991 Sb.). Základní vztahy v rodině, vzájemná práva a povinnosti jejich členů podrobně upravuje občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.). Další důležitý zákon, který se zabývá kontrolou kriminality mládeže je zákon o sociálně právní ochraně dítěte (zákon č. 359/1999 Sb.) a zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb.)⁵⁶

6.1 Právní kontrola drogové kriminality mládeže

Do 19. století se s mladými pachateli zacházelo stejně jako s dospělými. Normy chování dospělých se uplatňovaly i na děti. Podléhaly stejným sankcím a byly vězněni ve stejných ústavech. Od 20. století se postupně začalo uznávat, že míra trestní odpovědnosti

⁵³ ZAPLETAL, J. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. str. 7.

⁵⁴ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Čeněk, 2002. str. 45.

⁵⁵ ZAPLETAL, J. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. str. 8.

⁵⁶ GRÍVNA, T., *Kriminologie*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. str. 456.

nemá být stejná u nezletilých jako u zletilých, i když se dopustí stejného trestného činu za obdobných okolností. Bylo nezbytné, aby se jinak zacházelo s nezletilými pachateli a aby byli jinak sankcionováni než pachatelé zletilý. V trestní spravedlnosti mládeže počal být preferován cíl výchovný před ochranou společnosti.⁵⁷

Priorita výchovy se stala společnou následně vznikajícím různým stanoviskům na zacházení s delikventní mládeží. Z mnoha stanovisek jsou výrazněji diskutovány dva modely. Sociálně-opatrovnický a justiční model.⁵⁸

Sociálně-opatrovnický model vychází z přesvědčení, že trestní činnost dětí souvisí se sociálními, ekonomickými a psychologickými problémy dítěte, které jednostranný zásah státu v podobě trestu nevyřeší. Rozhodování o způsobu výchovného působení přenechává stát na sociálních pracovnících, ale i vyškolených policistech. Soud má především sledovat nejlepší zájem dítěte, který má prioritu před zajišťováním, zda se dítě skutečně dopustilo deliktu či nikoli.⁵⁹

Justiční model trestnou činnost mladistvého chápe jako záležitost jeho individuální volby, a proto jej volá k odpovědnosti. Jeho jednání má být vyšetřováno a projednáno v rámci formálního trestního řízení.⁶⁰

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže používá pojem **protiprávní čin**, který zahrnuje *provinění* (páchají mladiství) a *čin jinak trestný* (páchají děti do 15 let).

Právním následkem provinění není trest, ale **opatření**, které sice zahrnuje komponent újmy, ale jeho obsah spočívá v aktivním zacházení a působení dosud napravitelného, mentálně, morálně a sociálně nezralého dospívajícího pachatele.⁶¹

Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého,

⁵⁷ ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. str. 103.

⁵⁸ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 72.

⁵⁹ ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. str. 104.

⁶⁰ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 73.

⁶¹ ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. str. 106.

z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.⁶²

Opatření mohou být výchovná (výchovná omezení a výchovné povinnosti), ochranná (zabezpečující) a trestní.

Výchovná opatření usměrňují způsob života mladistvého, a tím podporují a zajišťují jeho výchovu. Mezi výchovná opatření patří dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou.⁶³

Ochranná opatření (vedle ochranného léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci) představuje především ochranná výchova. Je možné ochrannou výchovu ukládat alternativně i v náhradní rodině.⁶⁴

Trestním opatřením jsou zejména obecně prospěšné práce, peněžní opatření, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění na dobu neurčitou, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a odnětí svobody nepodmíněně i podmíněně.⁶⁵

6.2 Preventivní kontrola drogové kriminality mládeže

Na řešení prevence kriminality mládeže existuje celá řada nejrůznějších názorů a přístupů, od jednoduchých návodů přes programy prevence realizované v rámci systému prevence kriminality až po legislativní opatření. Všechna řešení mají společný základní princip, kdy základem prevence kriminality mládeže je její včasné a dlouhodobé působení.⁶⁶

Preventivní aktivity cílené proti kriminalitě mládeže vždy a v celém rozsahu vyžadují respektování základních práv dětí a práva na soukromí jejich rodiny. Práva dítěte je třeba dodržovat od primární prevence až po terciální, od vyhledávání ohrožených dětí a jejich rodin až po zacházení s provinilými dětmi. V zájmu včasné prevence jde

⁶² ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79/2003. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>.

⁶³ ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79/2003. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>.

⁶⁴ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 112.

⁶⁵ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 113.

⁶⁶ DIANIŠKA, G. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. str. 235.

především o včasnou informovanost o závadném chování dětí, a to dříve, než přeroste do závažnějších skutků, které je již nutné řešit prostředky trestního práva.⁶⁷

Schéma prevence kriminality mládeže

Kořeny kriminality mládeže se proplétají ve velmi husté síti vzájemně se podmiňujících příčin. Na ty se snaží odpovídat celá řada analytických schémat a modelů. Nejpoužívanější schéma je primární, sekundární a terciální stratifikace. Kritériem pro rozlišení prevence kriminality je okruh adresátů nebo vývojové stadium kriminality.⁶⁸

Členění dle cílového objektu:

Primární prevence je zaměřena na široké pozitivní ovlivňování hodnotové orientace dětí od nejnižšího věku až po mladé dospělé. Opatření se realizuje jak v makrostruktuře, mezostruktuře, tak i mikrostruktuře. Zahrnuje výchovné, vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity. Specifická pozornost je věnována aktivitám zaměřeným na pozitivní využívání volného času mládeže.⁶⁹

Sekundární prevence se zabývá rizikovými dětmi a mladistvými, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli trestné činnosti nebo jsou ohroženy sociálně patologickými jevy (především drogovou závislostí, záškoláctvím, gamblerstvím, vandalismem, extremismem a nezaměstnaností). Realizuje se především v mezostruktuře a mikrostruktuře. Při zajišťování problémových situací u mladých lidí má nezastupitelné místo škola. Preventivní opatření zasahují často do oblasti volného času, nicméně prevence je zaměřena i na rizikové faktory, které jsou v sociálním prostředí a v sociálních vztazích, ve kterých děti žijí.⁷⁰

Terciální prevence je předcházením kriminální recidivě. Orientuje se tedy na ty mladé lidi, kteří se již dopustili trestné činnosti. Usiluje o eliminaci recidivy kriminality i sociálně negativního jednání (šikany, prostituce, záškoláctví, útěku z domova) a resocializaci mladých osob (motivací pro vzdělání a získání odborné klasifikace, pomoci při získávání pracovního uplatnění a bydlení, rodinných poradenstvím).⁷¹

⁶⁷ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 118.

⁶⁸ ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. str. 76.

⁶⁹ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 59.

⁷⁰ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 59.

⁷¹ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 60.

Obsahové členění:

Sociální prevence kriminality směřuje k sociálním příčinám zločinnosti. Představují ji aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace jedince a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek. Je orientována na osobu pachatele a modifikaci příčin kriminality.⁷²

Rozhodující část socializace spadá do období dětství a dospívání. Většina dospělých pachatelů začíná páchat trestnou činnost již v raném věku. Sociální prevence je proto soustředěna na děti s cílem ovlivňovat jejich chování, pokud možno ještě před tím, než začnou páchat trestnou činnost. Současně se sociální prevence zaměřuje na změny struktur ve společnosti, které mohou mít na socializaci mladých lidí negativní vliv a tím zvyšují riziko, že se z nich později stanou pachatelé trestných činů.⁷³

Prevence drogových závislostí představuje ochranu mládeže před negativním vlivem drog podporou jejich individuálního rozhodnutí pro život bez drog. V rámci primární prevence se jedná o výchovu, vzdělávání, osvětu orientovanou na děti a mládež, nebo na ty, kteří na děti a mládež působí. Sekundární a terciální prevence představuje poradenství, detoxikaci, léčbu, resocializaci a rehabilitaci uživatelů drog, závislých i abstinujících.⁷⁴

Situační prevence chápe zločin jako produkt motivace a příležitosti. Vychází ze skutečnosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Podstatou situační prevence je snaha snížit možnosti pro spáchání trestných činů.⁷⁵

Prevence viktimmnosti se zaměřuje na bezpečné chování, orientované na kriminogenní situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi jde o zdravotní, psychologické, právní a technické poradenství. Užívá metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciální úrovni.⁷⁶

Prevence viktimmnosti by měla zahrnovat přípravu dětí na osvojení si a uplatňování preventivních opatření, kterými by mohly snížit riziko svého ohrožení kriminalitou.

⁷² ZAPLETAL, J. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. str. 13.

⁷³ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 60.

⁷⁴ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 61.

⁷⁵ ZAPLETAL, J. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. str. 16.

⁷⁶ ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. str. 79.

Prevence viktimnosti nemusí mít pouze formu informační, ale může být i vůči dětem velmi adresná a realizovat se formou skupinového nebo individuálního poradenství a nácviku reagování v situaci ohrožení.⁷⁷

6.2.1 Kontrola alkoholové toxikománie

Základním cílem je omezování požívání alkoholických nápojů, čehož lze dosáhnout třemi cíli primární prevence:⁷⁸

- snížením nabídky alkoholických nápojů a jejich dostupnosti
- snížením poptávky po alkoholických nápojích
- léčebnou činností

V oblasti snižování nabídky alkoholu se využívá soubor legislativních opatření s cílem dosáhnout zvýšení prodejní ceny alkoholických nápojů. Dále se zpřísnila státní kontrola nad prodejem alkoholu (např. zavedení licence k určitému sortimentu zboží), platí i zákaz prodeje alkoholických nápojů vzhledem k určitým činnostem, profesím i místům (doprava, sportovní stadiony, školní a zdravotní zařízení, pracoviště apod.). Ke snižování poptávky je možné využít např. omezování reklamy alkoholických nápojů, preventivní a osvětová činnost zaměřená na celou společnost, zejména na mladí lidi. Nejslabším článkem zůstává však rodina, kde zpravidla dítě zaznamenává své první zkušenosti s alkoholem.⁷⁹

6.2.2 Kontrola nealkoholové toxikománie

Dlouhodobým cílem prevence šíření drog je vytvořit takové společenské klima, které podporuje zdravý životní styl, odmítá drogy, klade důraz na včasnou prevenci a léčení. K dosažení tohoto cíle vedou dvě základní strategie: omezování nabídky a snižování poptávky. Způsob, jak účinně bránit zneužívání drog musí být založen na kombinace aktivit a opatření jak v oblasti sféry sociální, tak i represivní.⁸⁰

Klíčovou oblastí je zde **prevence primární**, která zahrnuje aktivity zabraňující vzniku drogového problému s důrazem na snížení zájmu mladých lidí o návykové látky. **Prevence sekundární** má za úkol včasné zachycení rizikových skupin a terapeutické

⁷⁷ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. str. 61.

⁷⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 210.

⁷⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 362.

⁸⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 372.

zabezpečení. **Prevence terciální** směřuje ke snižování negativních důsledků toxikomanie a k zabránění recidivy.⁸¹

Základním cílem je omezování požívání drog a tohoto lze dosahovat třemi směry prevence:⁸²

- omezování nabídky
- omezování poptávky
- léčebnou činností

Omezování nabídky spočívá především v represivní strategii, v potlačování nezákonného obchodu a výroby drog i v zabezpečení náležité kontroly legální výroby, obchody a spotřeby tak, aby se zamezilo nežádoucím únikům. Z hlediska dlouhodobých cílů je nezbytné budování jednotného informačního systému napomáhajícího k popisu drogové scény. Zabezpečení těchto úkolů vyžaduje zvyšování počtu odborně vyškolených pracovníků zabývajících se drogovou problematikou.⁸³

Preventivní opatření, která se uskutečňují především v sociální sféře, směřují k omezování poptávky. Realizace celostátního programu prevence, který je zaměřen na snižování počtu drogově závislých a k zastavení poklesu jejich věku, a který je sestaven na základě dobré znalosti situace, k níž přispívají jednotlivé průzkumy prováděné Národním centrem pro drogovou epidemiologii a výzkumy dalších organizací.⁸⁴

Dle statistik a výzkumů má nejvyšší účinnost při snižování poptávky po drogách tlak veřejného mínění zaměřený na formování zdravého životního způsobu bez drog, aktivita dobrovolnických organizací, nabízení kvalitního využití volného času a prevence v rodině.⁸⁵

Šestá, nejrozsáhlejší a zároveň poslední kapitola teoretické části této práce se zabývá kontrolou drogové kriminality mládeže, kdy jejím cílem je co nejvíce předcházet kriminalitě jako takové. První podkapitola s názvem Právní kontrola drogové kriminality mládeže se soustředí na opatření. Druhou podkapitolou je Preventivní kontrola drogové

⁸¹ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 216.

⁸² SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 216.

⁸³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 373.

⁸⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 373-374.

⁸⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. str. 374.

kriminality mládeže, která charakterizuje základní druhy prevence. Dále je tato podkapitola zaměřena na kontrolu alkoholové a nealkoholové toxikomanie.

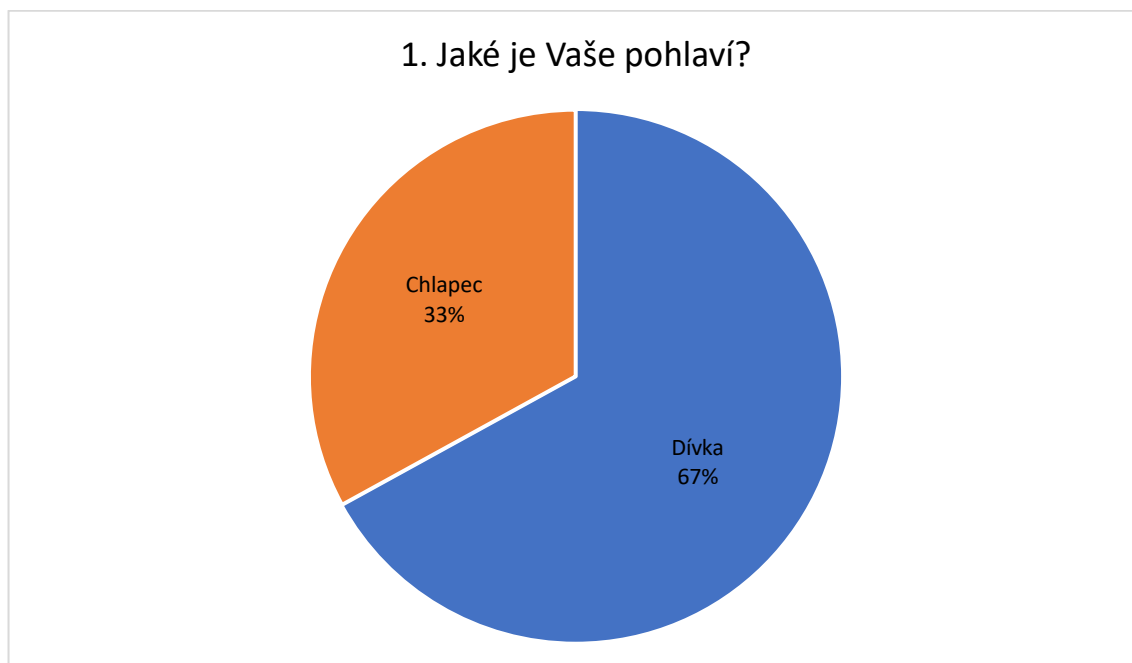
7 VÝZKUMNÁ ČÁST

7.1 Dotazníkové šetření

V praktické části bakalářské práce byla použita kvantitativní strategie, metoda dotazování a technika sběru dat prostřednictvím dotazníku. Cílem bylo zjistit zkušenosti mládeže s kriminalitou a užíváním drog.

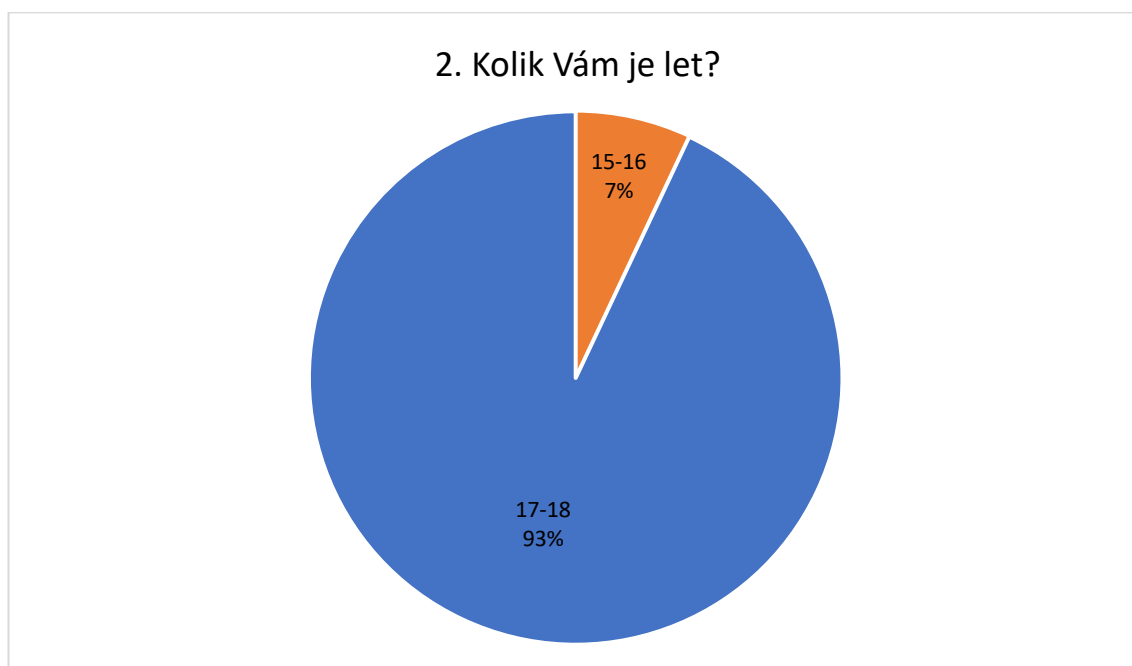
Dotazník byl vytvořen přes webový portál www.surveio.com. Nachází se na přesné adrese: <https://www.surveio.com/survey/d/I0C2X8S5S1Q7E5B3F> a celé jeho znění je uvedeno v příloze této bakalářské práce. Dotazník byl sestaven celkem z 15 otázek a zodpovědělo ho 100 respondentů. V rámci nynější situace spojené s pandemií, která způsobila jistá omezení zapříčiňující uzavření jak základních, tak i středních škol, nebylo možné dotazníkové šetření cílit na žáky vybraných škol v Jihočeském kraji a z toho důvodu je dotazník zaměřen pouze na mladistvé.

Graf č. 5 – otázka č. 1

První otázka byla směřována na pohlaví respondentů. Z grafu vyplývá, že 67 % všech odpovídajících respondentů tvořily dívky a 33 % chlapci.

Graf č. 6 – otázka č. 2

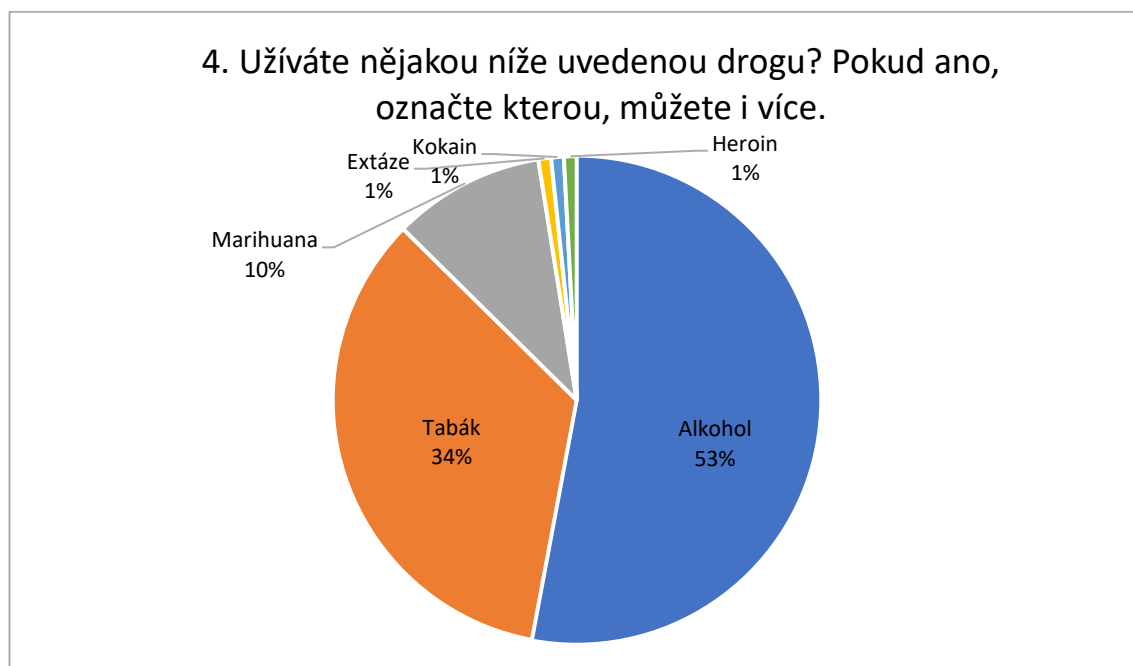
Druhá otázka zjišťovala věk respondentů. Dotazník byl cílen na mladistvé, tedy osoby ve věku od patnácti do osmnácti let. Největší část tvořila věková skupina od 17–18 let, přesně 93 % všech dotazovaných. Druhou věkovou skupinu, která byla v rozmezí od 15–16 let, zaujímala pouze 7 %.

Graf č. 7 – otázka č. 3

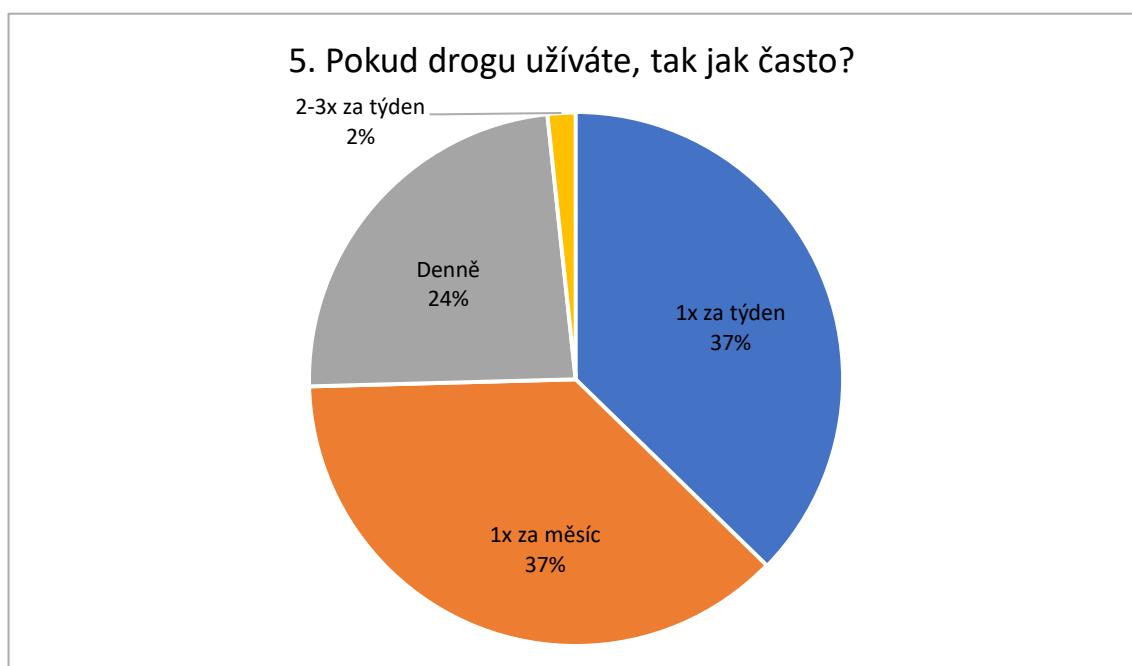
Třetí otázka byla zaměřena na jednotlivé typy škol, které respondenti navštěvují. Z grafu je zřejmé, že nejvíce dotazovaných navštěvuje Střední školu odbornou, celkem tedy 70 %. Podíl Gymnázia a Středního odborného učiliště je velice podobný. Gymnázium zaujímá 16 % a Střední odborné učiliště 14 %, tedy nejméně ze všech možností.

Graf č. 8 – otázka č. 4

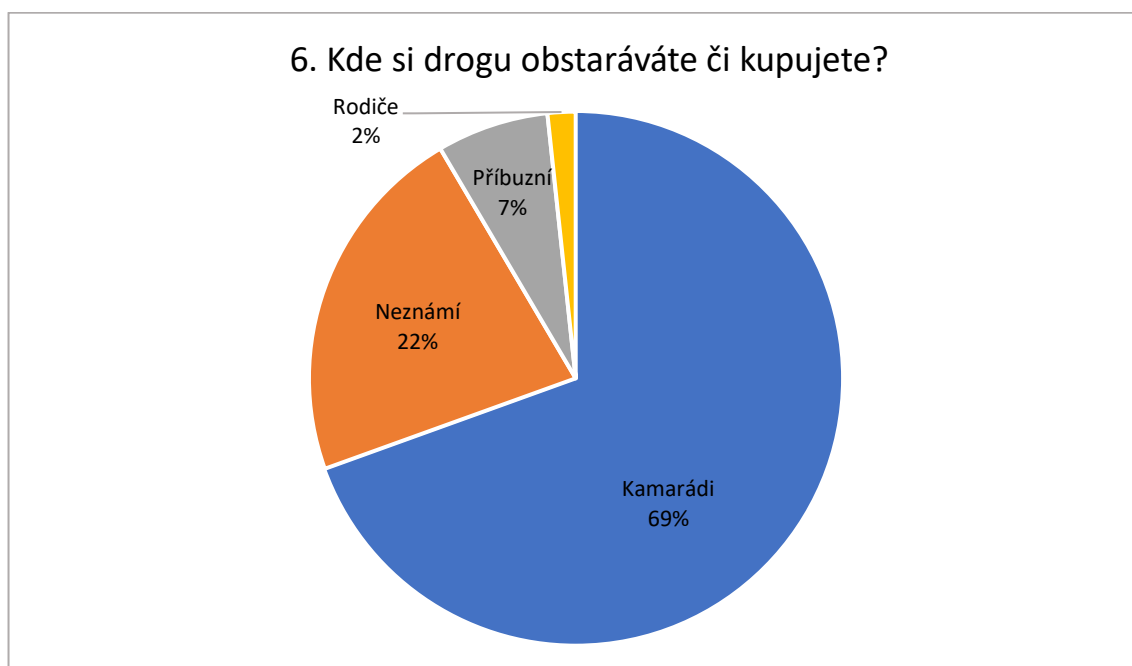
Otázka číslo čtyři byla zaměřena na jednotlivé typy drog a zkušenosti respondentů s nimi. Na prvním místě byl alkohol, který konzumuje celkem 53 % respondentů, více tedy než polovina všech dotazovaných. Jedna třetina mladistvých užívá tabák, celkem 34 % a marihuanu 10 % respondentů. Nejméně častou odpovědí byla extáze, kokain a heroin s 1 %.

Graf č. 9 – otázka č. 5

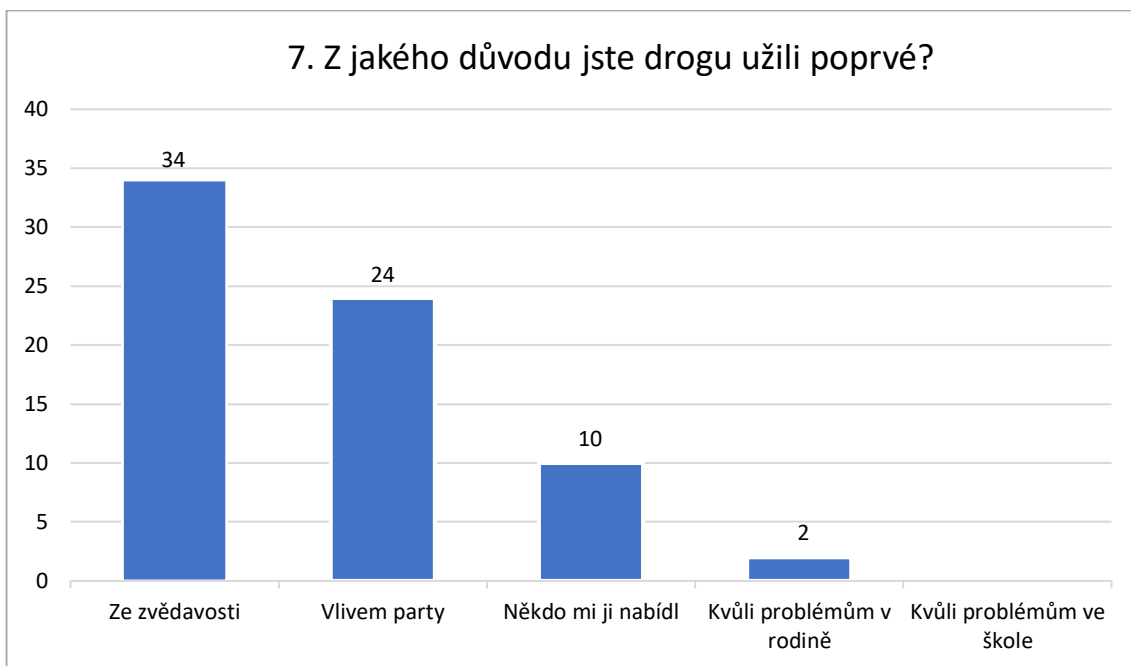
Pátá otázka byla zaměřena na drogy a jejich pravidelnost užívání u respondentů. Stejný podíl 37 % zaujímá jak odpověď 1x za týden, tak i 1x za měsíc. Denně drogy užívá celkem 24 % respondentů. Nejméně zodpovězenou otázkou bylo 2-3x za týden, pouze 2 % ze všech dotazovaných.

Graf č. 10 – otázka č. 6

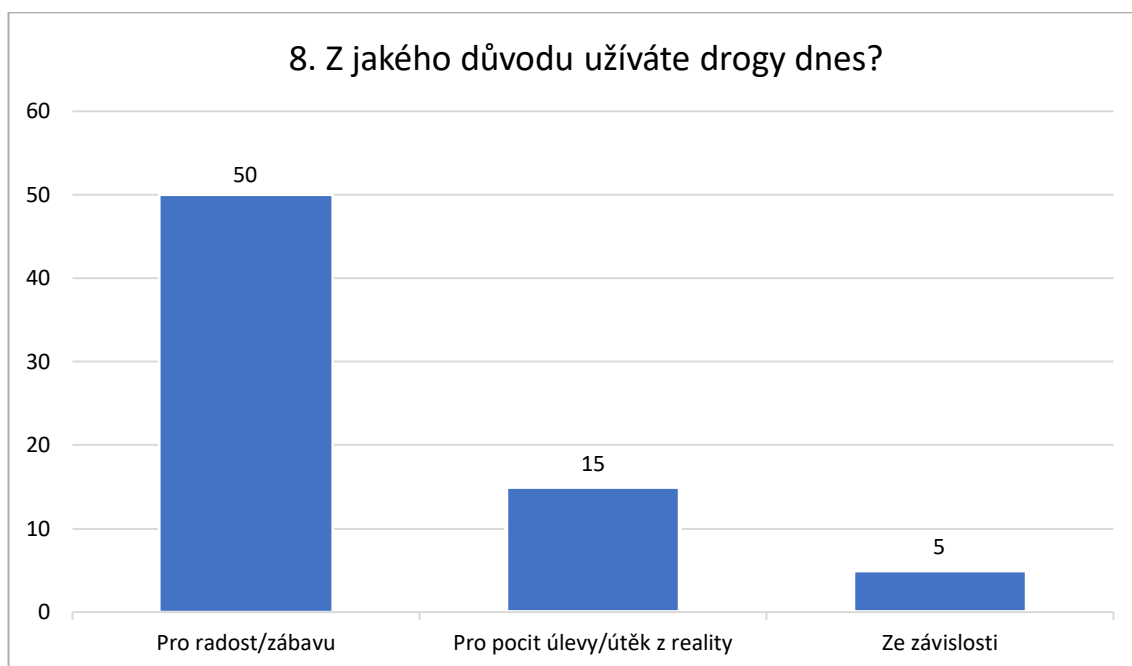
Šestá otázka se týkala toho, kde si mladiství drogu obstarávají či kupují. Z grafu je patrné, že nejčastější odpovědí byli kamarádi. Tato odpověď tvořila celkem 69 %. Druhou nejčastější odpovědí byli neznámí. 22 % respondentů užívající drogy si je obstarávají u někoho, koho vůbec neznají. Nejmenší zastoupení mají rodiče, kdy tato odpověď tvoří pouze 2 %.

Graf č. 11 – otázka č. 7

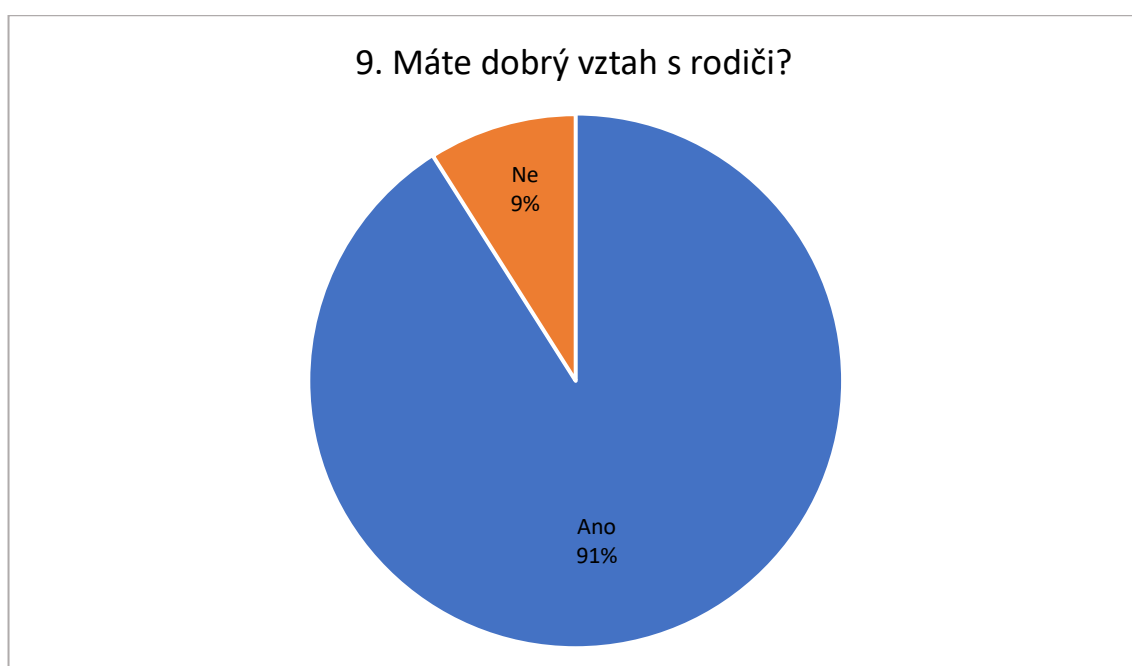
Otázka číslo sedm byl cílena na důvod prvotní zkušenosti s drogou. Z grafu vyplývá, že mladiství užili drogu poprvé ze zvědavosti. Tuto možnost vybralo celkem 34 respondentů. Je zřejmé, že prvotní užití drogy je často způsobeno vlivem party, kdy tento důvod zvolilo celkem 24 dotazovaných. Nejmenší zastoupení ze všech možností mají problémy kvůli rodiče či škole.

Graf č. 12 – otázka č. 8

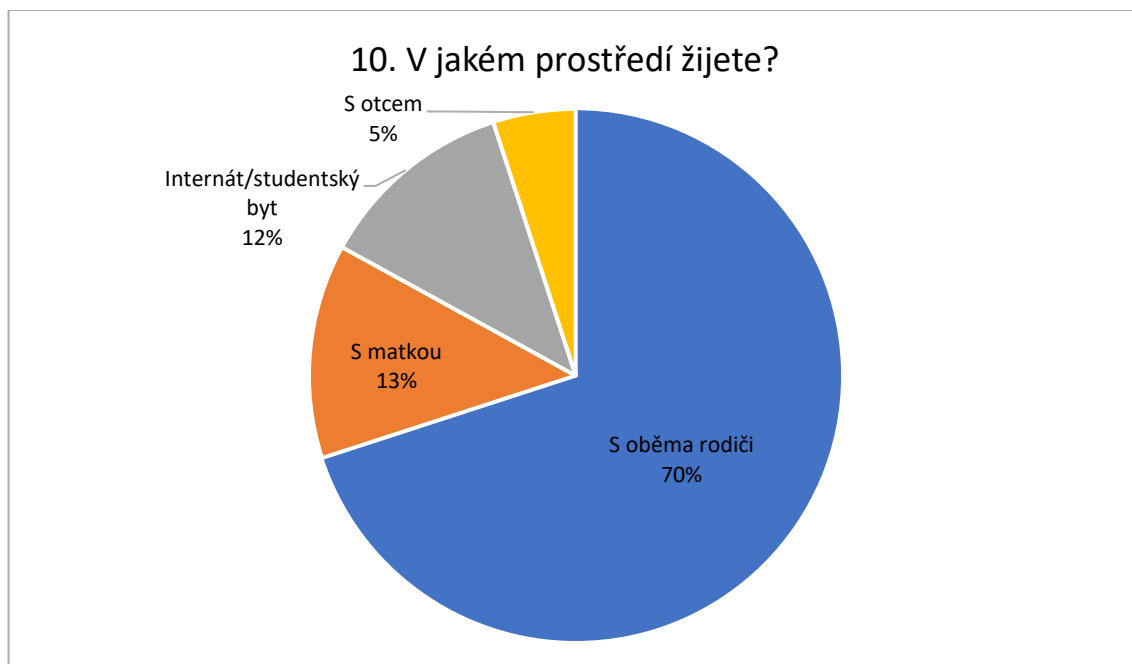
Osmá otázka byla zaměřena na důvod užívání drog v současnosti. Většina z dotazovaných, kteří užívají drogy pravidelně, je užívá pro radost či zábavu. Tuto možnost vybralo celkem 50 respondentů. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že drogu užívají pro pocit úlevy či útěk z reality a na tuto odpověď měla zastoupení patnácti respondenty. Z grafu dále vyplývá, že 5 dotazovaných drogu užívá ze závislosti.

Graf č. 13 – otázka č. 9

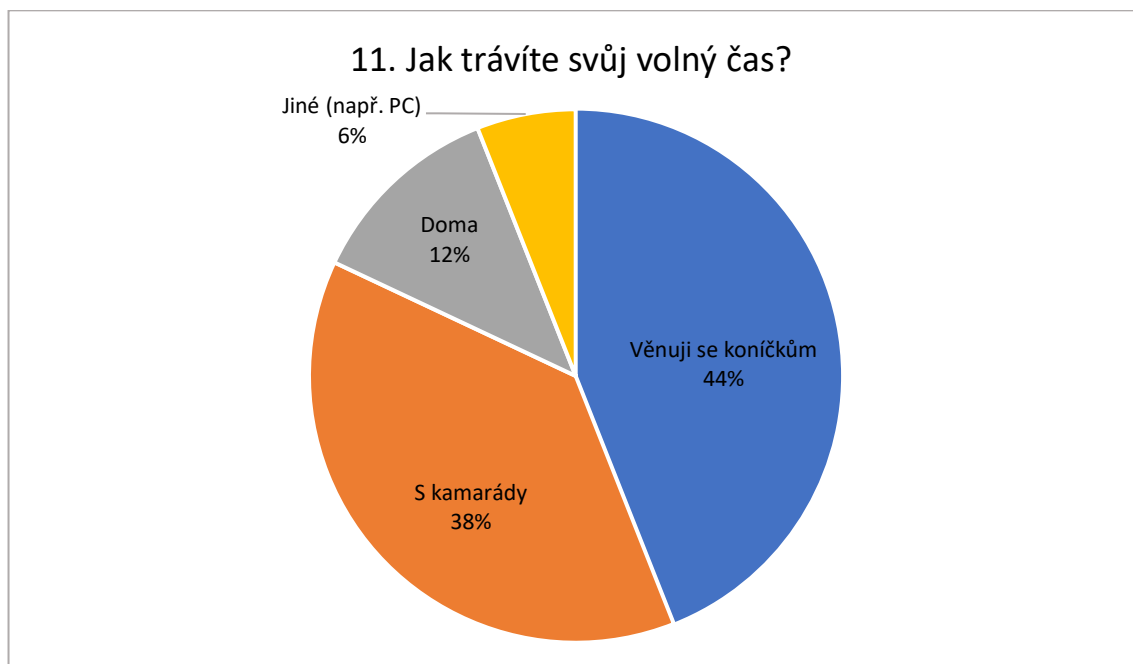
Otázka číslo devět zjišťovala, zda mají respondenti dobrý vztah s rodiči či nikoliv. Drtivá většina (91 %) ze všech dotazovaných odpověděla, že ano. Pouze zbylých 9 % mladistvých s rodiči dobrý vztah nemá.

Graf č. 14 – otázka č. 10

Tato otázka se zabývá tím, v jakém prostředí mladiství žijí. Více než polovina odpověděla, že žijí v úplné rodině, tedy s oběma rodiči (70 %). Možnost odpovědi, zda žijí s matkou nebo na internátě či ve studentském bytě, zaujímala vcelku totožný podíl. S matkou žije 13 % respondentů a na internátě či ve studentské bytě žije 12 %. Nejméně zvolenou odpovědí bylo soužití s otcem, kdy tuto možnost vybralo pouze 5 % dotazovaných.

Graf č. 15 – otázka č. 11

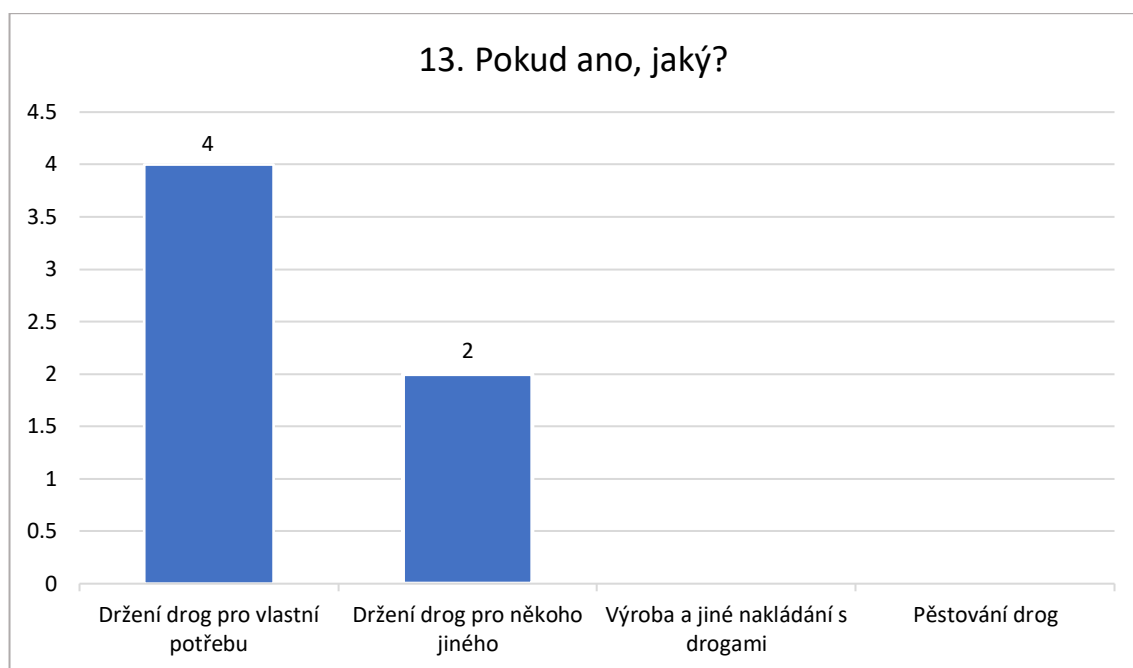
Jedenáctá otázka zjišťovala, jak mladiství tráví svůj volný čas. Z grafu vyplývá, že nejčastěji zvolenou možností bylo věnování se koníčkům. Takto svůj volný čas tráví 44 % respondentů. Dále většina tráví svůj volný čas s kamarády, kdy tuto možnost vybralo 38 % dotazovaných. 12 % respondentů tráví svůj volný čas doma a zbylých 6 % vybralo možné jiné (např. počítačové hry).

Graf č. 16 – otázka č. 12

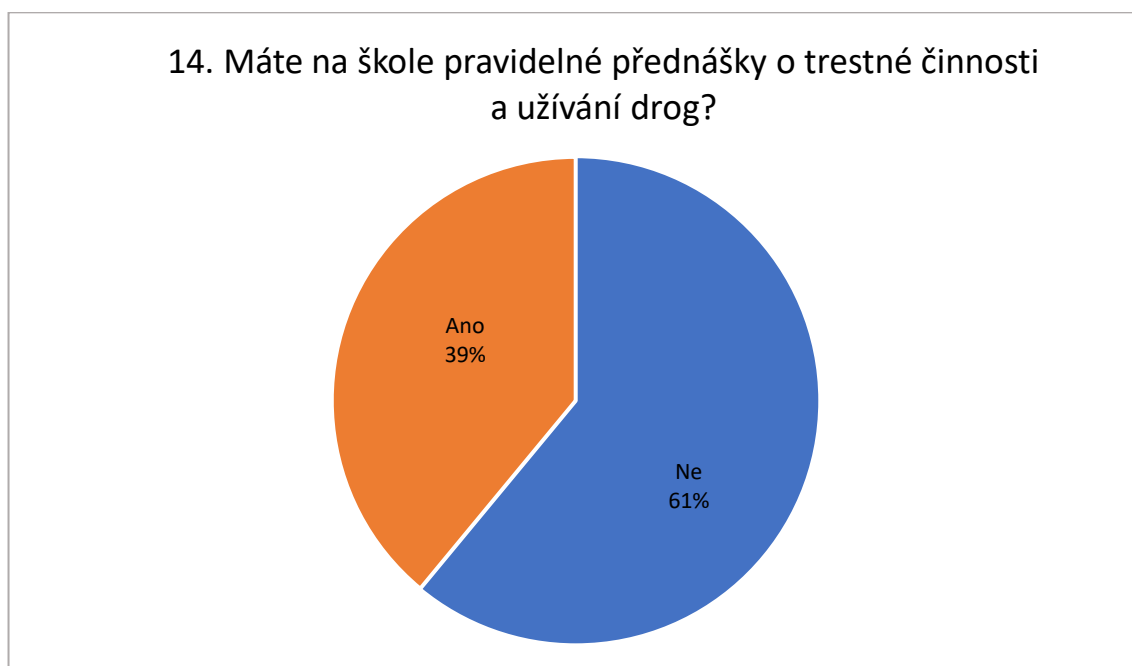
Otázka číslo dvanáct zjišťovala, zda mladiství někdy spáchali trestný čin spojený s drogovou kriminalitou. Z grafu je zcela zřejmé, že drtivá většina (94 %) nikdy doposud žádný trestný čin spojený s touto problematikou nespáchala. Celkem 6 % z dotazovaných odpovědělo, že ano.

Graf č. 17 – otázka č. 13

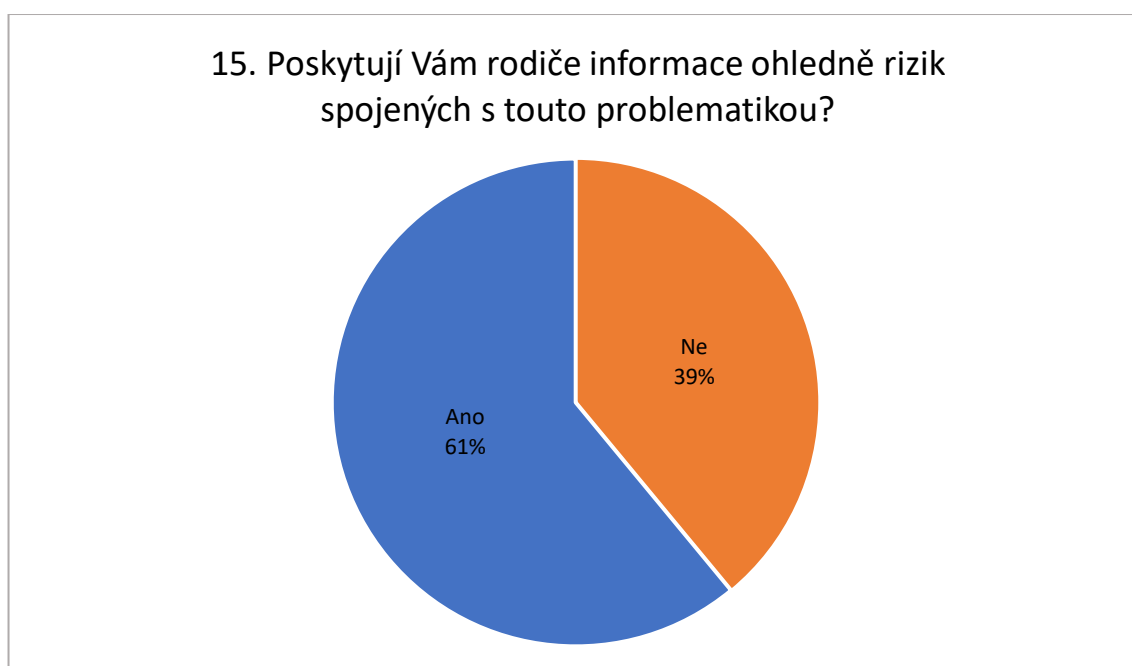
Třináctá otázka navazovala na předchozí otázku, kdy bylo dotazováno, zda mladiství spáchali trestný čin spojený s drogovou kriminalitou. Celkem 6 respondentů odpovědělo, že ano. Následně z výše uvedeného grafu vyplývá, že 4 respondenti spáchali trestný čin Držení drog pro vlastní potřebu a 2 respondenti spáchali trestný čin Držení drog pro někoho jiného. Trestného činu Výroba a jiné nakládání s drogami a Pěstování drog se nedopustil žádný z dotazovaných.

Graf č. 18 – otázka č. 14

Předposlední otázkou bylo otázka číslo čtrnáct, která zjišťovala, zda mladiství mají na školách pravidelné přednášky o trestné činnosti a užívání drog. Více jak polovina (61 %) pravidelné přednášky na svých školách nemají. 39 % dotazovaných odpovědělo, že ano.

Graf č. 19 – otázka č. 15

Patnáctá a zároveň poslední otázka se týkala toho, zda rodiče poskytují mladistvým informace ohledně rizik spojených s touto problematikou. Z grafu vyplývá, že 61 % respondentů rodiče tyto informace poskytují a zbylým 39 % ne.

7.2 Zhodnocení dotazníkového šetření

Praktická část, která byla realizována pomocí dotazníkového šetření měla za úkol zjistit zkušenosti mládeže s kriminalitou a užíváním drog. Dotazník zodpovědělo celkem 100 respondentů, kdy ale většinu tvořily dívky. Převyšující věková skupina byla 17-18 let a nejčastěji dotazující navštěvují střední odbornou školu.

Nejvíce užívanou drogou mezi mladistvými je alkohol, který užívá více jak polovina respondentů. Zhruba dvě třetiny dotazujících si drogy obstarává přes kamarády. Drogu poprvé užilo ze zvědavosti více 34 respondentů a 50 jich dnes drog užívá pro radost či zábavu. Je zcela zřejmé, že to, jak dnešní mladiství tráví svůj volný čas ovlivňuje to, z jakých důvodů a proč drogu užívají.

Velký vliv na mladistvé a mládež celkově má vliv to, v jaké rodině žijí a jaký mají vztah s rodiči. Celkem 91 % ze všech dotazujících má dobrý vztah rodiči a 70 % jich žije v úplné rodině, tedy s oběma rodiči.

V dotazníkovém šetření drtivá většina na otázku, zda spáchali trestný čin spojený s drogovou kriminalitou, zodpověděla, že ne. Pouze 6 respondentů vybralo možnost, že ano. 4 dotazující spáchali trestný čin Držení drog pro vlastní potřebu a 2 Držení drog pro někoho jiného.

Na otázku, zda mají mladiství na svých školách pravidelné přednášky o trestné činnosti a užívání drog zodpovědělo 61 % respondentů, že ne. Pro mládež je velmi důležité, aby se jim věnovalo dostatek pozornosti. V období dospívání tráví podstatou část života ve škole a je třeba, aby škola měla zájem na budoucím vývoji jedinců.

Dotazník také zjišťoval, zda rodiče poskytují svým dětem podstatné informace ohledně rizik spojených s touto problematikou. Celkem 61 % respondentů zodpovědělo, až ano a zbylých 39 %, že ne.

8 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

V bakalářské práci se zabývám drogovou kriminalitou mládeže. Vedlejším cílem je také navrhnout opatření, která pomohou částečně eliminovat páchání drogové kriminality mládeží. Kriminalita nezletilých a mladistvých je celospolečenský problém, kterému je třeba věnovat značnou pozornost.

Ze všech informací, které byly získány pomocí studií literatury a analýzou statistických dat je patrné, že by se mělo začít s opatřeními, která by měla působit proti této problematice, už od dětství, kdy u dítěte v tomto období dochází k psychickému vývoji a kdy si dítě uvědomuje přítomnost zla, bolesti nebo světa kolem něj. To, jakým způsobem je dítě vychováno závisí na rodičích, kteří mají obrovský vliv na budoucnost dítěte a začlenění do společnosti. Pokud se rodiče dítěti dostatečně nevěnují, případně mají problémy s alkoholem či drogami, je velká pravděpodobnost, že dítě tyto problémy bude mít také. Je důležité, aby rodiče dítě podporovali, a aby vytvořili správná rodinná pravidla, která budou mít pozitivní dopad na vývoj dítěte. Podstatné je, aby rodiče měli dostatečné informace a znalosti efektivních metod, které pomohou při výchovném působení na dítě. Proto jako první opatření bych ráda navrhla **vyšší informovanost dospělé populace – rodičů**. Toto opatření lze realizovat například v rámci společenských a zájmových aktivit, snadno dostupných informací anebo například medií.

Velký vliv na vývoj dítěte, jeho socializaci a budoucí způsob života má škola. Ve škole tráví dítě spoustu času s ostatními jedinci a postupem času se může stát součástí party. Právě vliv party je častým důvodem, kdy dítě začne užívat alkohol či jiné drogy. Dle mého názoru by se opatření v tomto směru měla týkat **vyšší informovanosti mládeže o této problematice**. V oblasti školství by se mělo jednat o častější přednášky, které dostatečně obeznámí děti a mladistvé o drogové kriminalitě a trestné činnosti jako takové. Z dotazníkového šetření je zcela zřejmé, že pravidelné přednášky ve školách nemá více jak polovina respondentů, proto si myslím, že v tomto případě by mělo dojít ke zlepšení.

Způsob trávení volného času má též velký vliv na dítě a jeho následné začlenění do společnosti. Pro dítě je nebezpečný tzv. pocit nudy, kdy dítě vyplňuje svůj volný čas experimentováním a poznáváním něčeho nového. Proto je velmi důležité, aby dítě věnovalo pozornost aktivitám, které budou mít pozitivní dopad na jeho budoucí vývoj. Jako opatření, které se bude soustředit na tuto oblast, navrhuji zajistit **více možností, jak využít volný čas**. Například lépe finančně dostupné kroužky, větší počet zájmových kroužků anebo více otevřených kluboven (DDM), které budou určené pro mládež.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zpracovat ucelené informace o drogové kriminalitě mládeže, charakterizovat základní pojmy týkající se této problematiky a zaměřit se na příčiny a kontrolu drogové kriminality u mládeže. Tohoto cíle bylo dosaženo v teoretické části práce pomocí analýzy odborné literatury, která se týkala oblasti kriminologie a trestního práva. Vedlejším cílem bylo zjistit index drogové kriminality a užívání drog u dětí a mladistvých. Toho bylo docíleno v kapitole číslo čtyři s názvem Kriminalita mládeže a užívání drog u mládeže za pomoci analýzy statistických dat Policie ČR. Dále mým cílem bylo navrhnout opatření, která by mohla přispět ke snížení drogové kriminality mládeže a toho bylo dosaženo v závěrečné fázi práce, viz kapitola číslo osm na straně 57.

V prvních dvou kapitolách teoretické části byly na základě odborné literatury charakterizovány základní pojmy související s problematikou drogové kriminality mládeže. Jednalo se zejména o pojmy jako je kriminologie, kriminalita, mládež a drogy. Dále je práce zaměřena na drogovou kriminalitu jako takovou, její charakteristiku, její právní zakotvení v právním řádu České republiky a členění drog. Tato část práce se soustředila především na jednotlivé trestné činy, které jsou spojené s touto problematikou a jejich rozbor.

Kapitola s názvem Kriminalita mládeže a užívání drog u mládeže byla zaměřena na kriminalitu mládeže jako takovou, právní zakotvení, charakteristické rysy, a především na fenomenologii kriminality mládeže. Tato část byla pro mou práci velmi významná, protože zde bylo dosaženo vedlejšího cíle, který byl pro tuto práci stanoven. Statistiky uvádí, že počet řešených pachatelů činů jinak trestných a provinění za posledních 9 let poklesl. V roce 2019 bylo v ČR řešeno celkem 4 287 pachatelů mladších 18 let, zatímco v roce 2020 to bylo zhruba o třetinu méně, tedy 2 886 pachatelů činů jinak trestných a provinění. Dále bylo zjištěno, že nejčastěji je dětmi a mladistvými páchána majetková kriminalita, kterou v roce 2020 spáchalo 334 nezletilých a 630 mladistvých. Co se týče vývoje počtu pachatelů drogově trestných činů, byl za posledních 9 let zaznamenán výrazný pokles, a to nejen u dospělých pachatelů, ale i u mládeže. Podíl mládeže na všech pachatelích drogových trestných činů byl v loňském roce 4,6 %. Nejčastějším páchaným drogovým trestným činem v roce 2020 byl trestný čin § 283 Nedovolená výroba a jiné

nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy. Tohoto TČ se v loňském roce dopustilo 2 387 dospělých pachatelů a 134 pachatelům mladších 18 let.

Kapitola pátá byla zaměřena na etiologii drogové kriminality mládeže neboli příčiny drogové kriminality mládeže. Příčiny ve své práci dělím celkem do dvou skupin. První skupinou jsou osobnostní příčiny a druhou sociální příčiny. Z nastudované odborné literatury je zjevné, že hlavní příčinou je vliv rodiny, prostředí a vrstevníků.

Nejobsáhlejší kapitola s názvem Kontrola drogové kriminality mládeže se zabývá kontrolou kriminality mládeže jako takovou. Jejím cílem je zabránit kriminalitě či ji udržet v určitých mezích, které budou pro společnost akceptovatelné. Kontrola kriminality se realizuje pomocí dvou strategií, represivní a preventivní. První podkapitola je zaměřena na právní kontrolu drogové kriminality mládeže neboli trestní represi. Jsou zde popsány dva modely, dle kterých je mládež trestána a opatření, která v tomto případě slouží jako způsob trestu. Druhá podkapitola se zabývá prevencí kriminality mládeže, její charakteristikou a základním rozdělením. Dle cílových objektů rozlišujeme prevenci primární, sekundární a terciální, a podle obsahového členění dělíme prevenci na sociální, situační a viktimologickou. Součástí druhé podkapitoly je kontrola alkoholové a nealkoholové toxikomanie, která je zaměřena především na snížení nabídky a poptávky.

Dotazníkové šetření mělo za úkol detekci zkušeností respondentů s kriminalitou a užíváním drog. Toho bylo dosaženo v praktické části práce. Dotazník zodpovědělo celkem 100 respondentů a byl cílen na mladistvé. Z dotazníkového šetření vyplývá, že mladiství nejvíce z vybraných drog užívají alkohol a tabák. S ostatními „těžšími“ drogami respondenti tak velkou zkušenost nemají. Dále bylo zjištěno, že největší podíl dotazovaných si drogy obstarává prostřednictvím kamarádů. Zde je zřejmé, že právě vliv party a kamarádů ovlivňuje zkušenosti s užíváním drog u mládeže. Vliv rodiny je velmi důležitý v rámci dospívání jedince a dle dotazníkového šetření má dobrý vztah s rodiči 91 % respondentů a 70 % žije v úplné rodině. Pouze 6 % respondentů spáchalo trestný čin spojený s drogovou kriminalitou. Převážně šlo o Držení drog pro vlastní potřebu. Více jak polovina dotazovaných nemá na svých školách pravidelné přednášky o trestné činnosti a užívání drog a také více jak polovině respondentů poskytují rodině informace ohledně rizik spjatých s touto problematikou.

Poslední část je věnována navrženým opatřením, která povedou ke snížení drogové kriminalitě u mládeže, a která byla navržena pomocí všech získaných informací, odborné literatury, analýz statistických dat a informací, které byly získány v rámci dotazníkového šetření.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. DIANIŠKA, G., a kol. *Kriminológia*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 326 s. ISBN 978-80-7380-198-4.
2. GŘIVNA, T. *Kriminologie*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.
3. HEJDA, J. *Kriminologické, trestně právní a kriminalistické aspekty drogového problému v ČR a jeho řešení*. Jindřichův Hradec: RAIN, 2000. 148 s. ISBN 80-245-0080-9.
4. JANÍK, A., DUŠEK, K. *Drogy a společnost*. Praha: Avicentrum, 1990. 342 s. ISBN 80-201-0087-3.
5. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
6. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2.
7. SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 292 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
8. SVATOŠ, R. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: VŠERS, 2013. 170 s. ISBN 978-80-87472-64-4.
9. SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: VŠERS, 2010. 176 s. ISBN 978-80-86708-21-8.
10. SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: VŠERS, 2009. 118 s. ISBN 978-80.86708-81-2.
11. TRÁVNÍČKOVÁ, I. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 117 s. ISBN 978-80-7338-101-1.
12. ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie, díl 2. Zvláštní část*. Praha: Policejní akademie ČR, 2002. 170 s. ISBN 80-7251-095-9.
13. ZAPLETAL, J. *Prevence kriminality*. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. 108 s. ISBN 80-7251-200-5.
14. ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. 231 s. ISBN 80-86473-08-2.
15. ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. 148 s. ISBN 80-86795-05-5.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11/2009.
Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.
2. ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79/2003.
Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- Statistické přehledy kriminality Police ČR
- Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

DDM – Dům dětí a mládeže

LSD – diethylamid kyseliny lysergové

OPL – omamné a psychotropní látky

TČ – trestný čin

TZ – trestní zákoník

THC – tetrahydrocannabinol

ÚZ – Ústavní zákon/Ústava

ZSVM – zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Seznam tabulek a grafů

Tabulky

Tabulka č. 1 – Pocit a chování jedince v návaznosti na hladinu alkoholu v krvi

Tabulka č. 2 – Krátkodobé a dlouhodobé účinky užívání drog

Tabulka č. 3 – Stav kriminality mládeže v ČR v roce 2020

Grafy

Graf č. 1 – Počty řešených pachatelů činů jinak trestných a provinění za léta 2012-2020

Graf č. 2 – Vývoj počtu pachatelů drogových trestných činů v ČR dle věku v letech 2012-2020

Graf č. 3 – Vývoj podílu mládeže na všech pachatelích drogových trestných činů v ČR v % v letech 2012-2020

Graf č. 4 – Počet pachatelů jednotlivých drogových trestných činů v roce 2020

Graf č. 5 – otázka č. 1

Graf č. 6 – otázka č. 2

Graf č. 7 – otázka č. 3

Graf č. 8 – otázka č. 4

Graf č. 9 – otázka č. 5

Graf č. 10 – otázka č. 6

Graf č. 11 – otázka č. 7

Graf č. 12 – otázka č. 8

Graf č. 13 – otázka č. 9

Graf č. 14 – otázka č. 10

Graf č. 15 – otázka č. 11

Graf č. 16 – otázka č. 12

Graf č. 17 – otázka č. 13

Graf č. 18 – otázka č. 14

Graf č. 19 – otázka č. 15

Přílohy

Příloha I: Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Kristýna Kršíková a jsem studentkou 3. ročníku Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích. Zpracovávám bakalářskou práci na téma Drogová kriminalita a její příčiny u mládeže. Prosím o vyplnění následujícího dotazníku, který je zcela anonymní a získané informace budou použity pouze pro účely této práce. Předem děkuji za Váš čas a ochotu.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) chlapec
- b) dívka

2. Kolik Vám je let?

- a) méně než 15 let
- b) 15-18 let

3. Do jaké školy chodíte?

- a) základní škola
- b) střední odborná škola
- c) střední odborné učiliště

4. Užíváte nějakou níže uvedenou drogu? Pokud ano, označte kterou, můžete i více. Pokud ne, pokračujte na otázku č. 9.

- a) alkohol
- b) tabák
- c) marihuana
- d) kokain

- e) extáze
- d) pervitin
- e) heroin
- f) jinou

5. Pokud užíváte drogu, tak jak často?

- a) 1x za měsíc
- b) 1x za týden
- c) 2-3x za týden
- d) denně

6. Kde si drogu obstaráváte či kupujete?

- a) kamarádi
- b) příbuzní
- c) rodiče
- d) neznámí

7. Z jakého důvodu jste drogu užili poprvé?

- a) ze zvědavosti
- b) vlivem party
- c) někdo mi ji nabídl
- d) kvůli problémům v rodině
- e) kvůli problémům ve škole

8. Z jakého důvodu užíváte drogy dnes?

- a) pro radost
- b) pro pocit úlevy/útěk z reality
- c) ze závislosti

9. Máte dobrý vztah s rodiči?

- a) ano
- b) ne

10. V jakém prostředí žijete?

- a) s oběma rodiči
- b) s otcem
- c) s matkou
- d) jiné (např. intr, studentský byt apod.)

11. Jak trávíte svůj volný čas?

- a) věnuji se koníčkům (sport, hudební nástroj apod.)
- b) s kamarády
- c) doma
- d) jiné (počítačové hry apod.)

12. Spáchal/a jste někdy trestný čin spojený s drogovou kriminalitou?

- a) ano
- b) ne

13. Pokud ano, jaký?

- a) držení drog pro vlastní potřebu
- b) držení drog pro někoho jiného
- c) pěstování drog
- d) výroba a jiné nakládání s drogami

14. Máte na škole pravidelné přednášky o trestné činnosti a užívání drog?

- a) ano
- b) ne

15. Poskytují Vám rodiče informace ohledně rizik spojených s trestnou činností a užíváním drog?

- a) ano
- b) ne